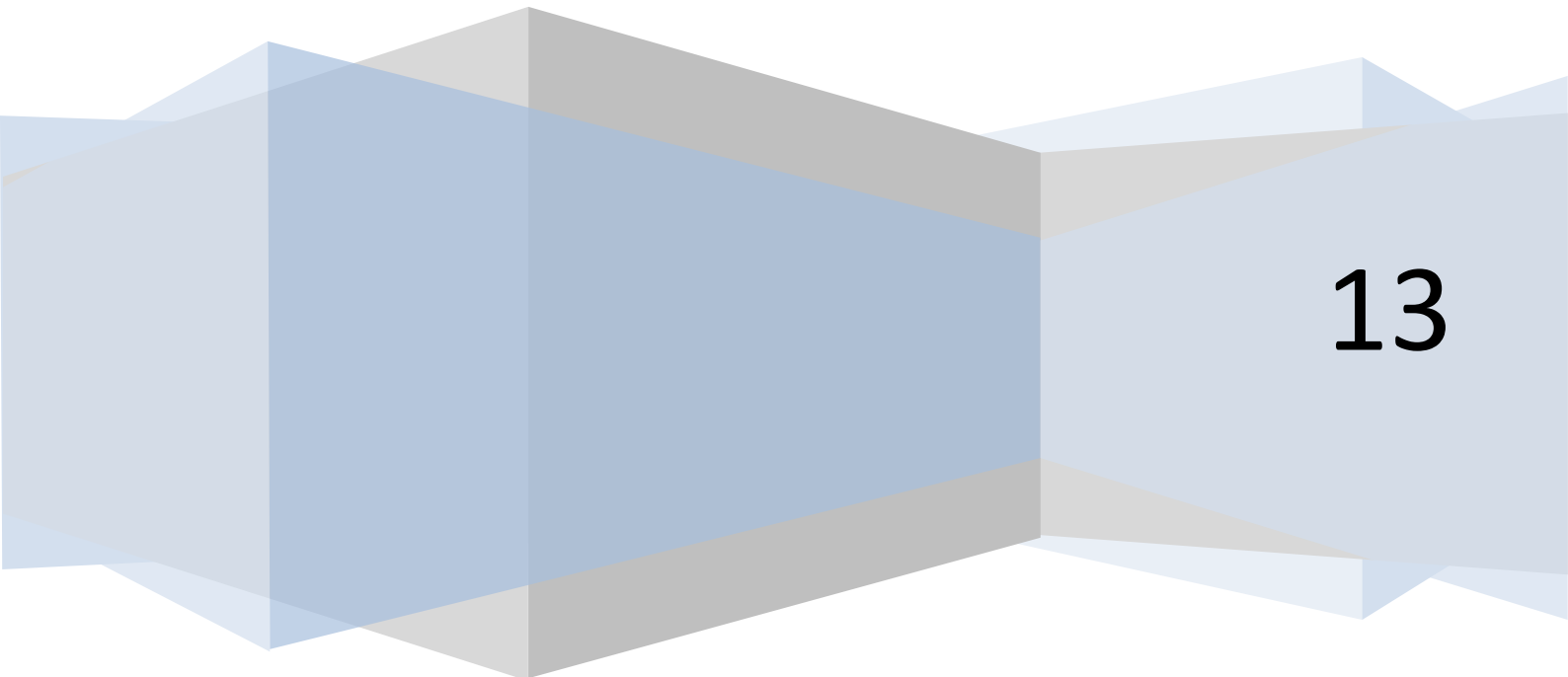

INHolland

Mobiel banditisme in de Nederlandse detailhandel

Mobiele bendes bij MediaMarkt - Saturn

Elias Eimers

13

‘Mobiel banditisme in de Nederlandse detailhandel’

“Een onderzoek naar de wijze waarop mobiel banditisme wordt tegengegaan. Waarbij adviezen worden gegeven aan Media Markt – Saturn voor verbeteringen om schade door mobiele bendes te reduceren.”

Dit adviesrapport is geschreven in opdracht van:

Media Markt – Saturn Holding Nederland B.V.

Hogeschool INHolland te Rotterdam, School of Applied Sciences

Opleiding: Integrale Veiligheid

Datum: 31-05-2013

Auteur: Elias Eimers

Naam instelling: INHolland Rotterdam, School of Applied Sciences

Afstudeerbegeleider: Dhr. B. Nissen

Bedrijfsmentor: Dhr. A. J. van der Meij

Rotterdam, mei 2013

Samenvatting

Media Markt – Saturn heeft, samen met andere retailers, veel te maken met het fenomeen mobiel banditisme. Dit zijn rondtrekkende bendes uit Oost/Centraal Europa, die naar West Europa komen om vermogensdelicten te plegen. Winkeldiefstal door mobiele bendes zorgt voor relatief veel schade bij de Media Markt - Saturn. Ondanks de preventieve maatregelen die door de organisatie zijn ondernomen, blijven de mobiele bendes toeslaan en financiële schade aanrichten. Om deze reden is dit onderzoek opgesteld. De **hoofdvraag** van dit onderzoek is: “*Wat kan er door Media Markt - Saturn worden ondernomen om de schade, die wordt veroorzaakt door mobiel banditisme, te beperken ?*”. Aan de hand van deze hoofdvraag zullen conclusies worden getrokken en aanbevelingen gegeven.

Om informatie te vergaren voor dit onderzoek, is gebruik gemaakt van de volgende **methoden**: deskresearch, interviews en het bijwonen van expertmeetings over mobiel banditisme. Uit deze bronnen is informatie vergaard om de deelvragen en de hoofdvraag te beantwoorden.

Voor dit onderzoek ziet het **theoretisch kader** er als volgt uit. Om de deelvragen te beantwoorden, zijn de *rational choice theory* en de *situational crime prevention theory* gebruikt. Deze theorieën geven inzicht in het voorkomen van winkeldiefstal. Hiernaast zijn in het theoretisch kader verschillende vormen van winkeldiefstal uitgewerkt. De theorie over publiek private samenwerking zal worden gebruikt om aanbevelingen te geven over een publiek private samenwerking om mobiel banditisme beter te kunnen bestrijden.

Uit het onderzoek zijn de volgende belangrijkste **conclusies** getrokken. Intern worden veel maatregelen getroffen om winkeldiefstal in algemene zin tegen te gaan. Ook worden er af en toe trainingen gegeven aan medewerkers om bewustwording te creëren en deze te informeren over mobiele bendes en hun werkwijzen. Naast de interne maatregelen worden door Media Markt – Saturn ook externe maatregelen getroffen. Zo is de security manager van de organisatie lid van een werkgroep tegen mobiel banditisme. Hier komen publieke en private partijen samen, om hun problemen en ervaringen over mobiel banditisme te bespreken. Hiernaast wordt er ook gezocht naar oplossingen, om het probleem tegen te gaan. Hierbij zijn onder andere security managers van andere retailers en grootwinkelbedrijven, de Nationale Politie, Ministerie van Veiligheid en Justitie en het Openbaar Ministerie aangesloten.

Bij de aanpak van mobiel banditisme loopt men tegen problemen aan die de aanpak belemmeren. De privacy wetgeving, de open grenzen en de lage prioriteit van winkeldiefstal bij de politie, zijn hier voorbeelden van. Ook de kennis van medewerkers op de werkvloer, over mobiele bendes, is een probleem op lokaal niveau. De mobiele bendes kunnen vaak niet tijdig herkend worden. Hierdoor is de pakkans verkleind van deze bendes.

Aan de hand van deze conclusies zijn de volgende **aanbevelingen** opgesteld. Om de pakkans te vergroten moet er kennis verzameld en verspreid worden. Dit moet zowel intern als extern gebeuren, maar ook op centraal en lokaal niveau. Om de prioriteit van het delict te vergroten, moet politieke steun worden gezocht. Het moet bij zowel de politie, justitie als de politiek duidelijk worden gemaakt, dat het gaat om georganiseerde criminaliteit in plaats van enkel een winkeldiefstal. Dit kan worden aangetoond door zo veel mogelijk schadebedragen, aanhoudingen en andere informatie te verzamelen en te bundelen met de informatie van andere retailers. Op lokaal niveau moeten, zowel het management als de medewerkers worden betrokken bij de aanpak van mobiele bendes in de vestigingen. Hiernaast moeten de lockers ook worden gebruikt om (geprepareerde) tassen te weren. Hierdoor wordt de kans van slagen verkleind voor de dieven.

Summary

Media Markt – Saturn has, like most of the other retailers in the Netherlands, damage caused by itinerant groups. Those groups are criminal gangs from Eastern/Central Europe and they travel to Western Europe to enrich themselves by theft and fraud. The financial damage caused by shoplifting is relatively big for Media Markt – Saturn. Despite all the preventive measures, the itinerant groups keep causing damage to the organization. That is why the organization wanted to start this investigation. The **main question** of this investigation is: *“Which measures can be taken by Media Markt – Saturn to reduce the damage caused by itinerant groups?”*.

To collect useful information for this investigation, the next types of information collecting were used. Those are the **investigation methods**. The information for this investigation will be collected by: desk research, interviews and information from expert meetings about itinerant groups. To make sure that the recommendations are relevant and solid, the investigation has a **theoretical framework**. The rational choice theory and the situational crime prevention theory were used to develop a view of the preventive measures that can be taken. There are also descriptions of different types of shoplifting. At the end of the theoretical framework is a description of public private alliance. This last theory will be use to give a recommendation about this subject.

The next **conclusions** are the most important conclusions of the investigation. Internal measures are taken by Media Markt – Saturn to keep the itinerant groups from stealing. CCTV, electronic article surveillance, security guards and training employees are examples of those measures. Besides those internal measures, the organization also has taken external measures. The cooperation with other retailers and even public parties, like the police or the Ministry of Safety and Justice, is an example of those measures. This cooperation is mainly about sharing information with each other and looking for improvements against itinerant groups. Together, all the parties will work together against itinerant groups. Obstructions in the battle against itinerant groups are holding back the retailers. The lack of knowledge by the employees in the stores is one example of those obstructions. Because of this, the gang members can enter the store and shoplift without being recognized. Also the open borders are a big obstruction. The criminal groups can travel through Europe without being stopped and controlled by border patrol. The privacy legislation is also an obstruction. The police have a lot of personal information about the itinerant group members. Because of the legislation, police can't share this information with the retailers. Because of the lack of information, the chance to catch a gang member is reduced. The priority of shoplifting is relatively low. Because of this, the police can't often start an investigation on an arrested gang member. After those conclusions, the next **recommendations** can be given. To increase the chance of catching the gang members, all the parties should collect and share all the information possible about the gangs. Retailers should keep records of the damages caused by itinerant groups. All the retailers should keep those records and bundle them together. Then they can inform the government and the police about the problem. The retailers can inform them that it is not just shoplifting, but it is organized crime. Organized crime will be more severely punished, in opposite of the low punishments for shoplifting. The stores should also work together with retailers in their local area. Information sharing and working together locally, can increase the chance of catching gang members in a specific area. Also the customers in the stores should put their bags into the lockers. This should be standard so there will be no opportunity to use (booster) bags for stealing products. According to rational choice theory and the situational crime prevention, those subjects can scare of the criminals.

Voorwoord

Aan het einde van de vierjarige opleiding Integrale Veiligheid (IV) aan de Hogeschool INHolland te Rotterdam, is het moment dat de afstudeerscriptie ingeleverd moet worden. In opdracht van Media Markt – Saturn heb ik de afgelopen afstudeerperiode onderzoek gedaan naar verbeterpunten in de aanpak van mobiel banditisme. De conclusies en aanbevelingen zijn aan het einde van deze scriptie te vinden.

Tijdens het afstudeertraject heb ik veel geleerd over mobiel banditisme. Dankzij de informatie van experts uit het werkveld, heb ik mijn kennis en inzicht kunnen vergroten over dit onderwerp. Er worden al veel goede maatregelen getroffen door Media Markt – Saturn en andere retailers.

Deze scriptie is tot stand gekomen dankzij de goede begeleiding, hulp en het netwerk van mijn bedrijfsmentor Ton van der Meij en de goede begeleiding en hulp van mijn afstudeerbegeleider Bram Nissen. Beiden wil ik hiervoor hartelijk bedanken.

Tot slot wil ik ook iedereen bedanken die het mij mogelijk heeft gemaakt om deze scriptie te maken. Vooral de hulp op het gebied van verstrekken van informatie en voor het afnemen van de interviews heeft mij hier erg mee geholpen.

- Elias Eimers

Inhoudsopgave

1. Inleiding	10
1.1 Aanleiding.....	10
1.2 Doelstelling.....	10
1.3 Hoofdvraag.....	10
1.4 Deelvragen:	10
1.5 Afbakening.....	11
1.6 Korte beschrijving onderzoeksmethoden	11
1.7 Opbouw van het onderzoeksrapport	12
2. Theoretisch kader	13
2.1 Rational Choice Theory.....	13
2.2 Situational crime prevention.....	16
2.3 Samenwerking tegen mobiel banditisme	18
3. Onderzoeksmethoden	22
3.1 Methoden van het onderzoek.....	22
4. Operationalisering	26
5. Onderzoeksresultaten deelvraag 1: Wat is mobiel banditisme?	28
5.1 Mobiel banditisme.....	28
5.2 Waar komen de mobiele bendes vandaan?.....	31
5.3 Hulpmiddelen	31
6. Onderzoeksresultaten deelvraag 2: Wat wordt er momenteel tegen mobiel banditisme ondernomen en wie zijn er bij de aanpak betrokken?	33
6.1 Interne maatregelen.....	33
Fysieke maatregelen.....	33
Surveillance	36
Organisatorische maatregelen	36
6.2 Externe maatregelen	37
7. Onderzoeksresultaten deelvraag 3: Wat zijn belemmerende factoren bij de aanpak tegen mobiel banditisme?	40
Open grenzen	40
Privacy wet	40
Prioriteit van het delict.....	40
Geen vaste woon- en verblijfplaats binnen Nederland.....	41
Samenstelling van de mobiele bendes.....	41
Straffen.....	41

Alleen preventieve maatregelen zijn niet genoeg	42
Winkelpersoneel niet altijd alert.....	42
8. Resultaten deelvraag 4: Wat zijn de verbeteringen in de aanpak van mobiel banditisme?	43
Samenwerking	43
9. Conclusies	45
10. Aanbevelingen.....	51
Bronnenlijst	55
Bijlagen.....	57
Bijlage 1: Interview	57
Bijlage 2: Inventarisatie van beveiligingsmaatregelen Media Markt - Saturn	58

1. Inleiding

De detailhandel in Nederland krijgt steeds meer last van mobiel banditisme¹. Wat is mobiel banditisme, wat wordt er momenteel tegen gedaan en wat kan er beter in de aanpak tegen mobiele bendes? Om dit in kaart te kunnen brengen is dit onderzoek ingesteld. Er zal worden gekeken naar wat mobiel banditisme is, waar komt het vandaan en welke maatregelen er momenteel worden getroffen om deze vorm van criminaliteit tegen te gaan. Uiteindelijk zullen er conclusies worden getrokken uit de informatie van de vorige punten. Aan de hand van deze conclusies zullen aanbevelingen worden gegeven.

1.1 Aanleiding

Mobiele bendes uit Oost Europa komen naar Nederland om vermogensdelicten en fraudes te plegen². Hierna komen de producten op de zwarte markt terecht of worden via andere wegen doorverkocht. Media Markt – Saturn is een organisatie, welke regelmatig te maken heeft met internationaal opererende mobiele bendes. Tijdens expertmeetings kwam naar voren dat meerdere grote retailers en grootwinkelbedrijven te maken hebben met hetzelfde probleem³. De mobiele bendes verplaatsen zich van vestiging naar vestiging en de schade die ze veroorzaken kan oplopen tot enkele duizenden euro's per diefstal. De mobiele bendes verantwoordelijk voor een schade van ongeveer €135 miljoen per jaar. Het vorige jaar was dat nog €120 miljoen⁴. Om deze reden is het onderzoek opgesteld.

1.2 Doelstelling

De doelstelling van dit rapport is het opstellen van realistische en haalbare adviezen om de schade van mobiel banditisme in de detailhandel tegen te gaan.

1.3 Hoofdvraag

Om de doelstelling te bereiken is de volgende hoofdvraag opgesteld:

Wat kan er door Media Markt - Saturn worden ondernomen om de schade, die wordt veroorzaakt door mobiel banditisme, te beperken ?

1.4 Deelvragen:

Om de probleemstelling te kunnen beantwoorden zijn de volgende deelvragen opgesteld:

Deelvraag 1: *Wat is mobiel banditisme en wat veroorzaakt het?*

Deelvraag 2: *Wat wordt er momenteel tegen mobiel banditisme ondernomen en wie zijn er bij de aanpak betrokken?*

Deelvraag 3: *Wat zijn de belemmerende factoren en kansen bij de aanpak tegen mobiel banditisme?*

Deelvraag 4: *Wat zijn de verbeteringen in de aanpak van mobiel banditisme?*

¹ Kamerstuk 2011-2012, 2991, nr. 64

² Hoogstraaten. P. E. H. (2009). *Itinerant groups target stores in European Union*. Enschede: Joh

³ Expertmeetings 28-11-2013 & 07-05-2013

⁴ <http://www.dedetailhandel.nl/nieuws/2013/319/Persbericht%20%7c%20Winkeliers%20slaan%20alarm%20om%20rooftas.html>

1.5 Afbakening

Mobiel banditisme is een breed begrip. Mobiele bendes maken zich schuldig aan meerdere soorten vermogensdelicten in West-Europese landen. Voorbeelden hiervan zijn auto-inbraken, autodiefstal, woninginbraak, zakkenrollen, winkeldiefstal, vrachtwagenlading diefstal en overvallen. Dit onderzoek wordt gedaan vanuit Media Markt – Saturn. Om deze reden wordt het onderzoek afgebakend en zal enkel winkeldiefstal worden onderzocht. Dit wordt gedaan, omdat retailers, waaronder Media Markt – Saturn, hier stappen tegen kunnen ondernemen en omdat deze schade ondervinden door deze vorm van criminaliteit. Het hoofdonderwerp van dit onderzoek is dus winkelcriminaliteit, welke wordt gepleegd door mobiele bendes.

Media Markt – Saturn Holding Nederland B.V. is een onderdeel van de Media Saturn Group uit Duitsland. Dit heeft een internationale organisatie die zich gespecialiseerd in de verkoop van consumentenelektronica. De organisatie heeft vestigingen staan in verschillende landen. Elk land heeft een eigen holding. Hierdoor heeft elke land een eigen beleid, maar op bepaalde gebieden wordt de organisatie gecontroleerd vanuit Duitsland. De Media Markt en Saturn vestigingen worden bestuurd door de holding van het land waar de vestiging zich bevindt. De vestigingen worden voor een groot deel vrijgelaten in hun doen en laten. Wel worden de vestigingen gecontroleerd vanuit de holding. Hierdoor kunnen de vestigingen zelf bepalen hoe ze bijvoorbeeld de productbeveiliging en winkelsurveillance willen inzetten. De security manager heeft hierbij een adviserende taak.

Media Markt – Saturn heeft vestigingen in meerdere landen gestationeerd. In dit onderzoek zal er enkel worden gekeken, naar mobiel banditisme in Nederland. Dit is gedaan, omdat elk land een eigen holding heeft. De adviezen zullen die worden gegeven, zullen gericht zijn op Media Markt en Saturn vestigingen in Nederland.

Ondernomen maatregelen zullen in dit onderzoek onder “aanpak” van mobiele bendes vallen. Aanpak wordt in dit onderzoek opgedeeld in de volgende twee vormen

- Voorkomen van winkeldiefstal door mobiele bendes
- Hoe kan de schade beperkt kan worden, indien de bendes toch toe slaan

In deze scriptie zal er worden gesproken over mobiel banditisme, mobiele bendes, benedeleden en dieven. In deze onderzoeksrapportage zullen deze termen dezelfde betekenis hebben.

1.6 Korte beschrijving onderzoeksmethoden

Voor dit onderzoek zijn verschillende vormen van informatievergaring gebruikt. De hoofdvraag zal worden beantwoord met behulp van de deelvragen. Om de deelvragen te kunnen beantwoorden zijn verschillende onderzoeksmethoden toegepast. Voorbeelden hiervan zijn:

- Deskresearch
- Interviews
- Expertmeetings
- Analyse van opgenomen camerabeelden van Media Markt – Saturn m.b.t. diefstallen door mobiele benedeleden

1.7 Opbouw van het onderzoeksrapport

De opbouw van het onderzoeksrapport is als volgt. In het volgende hoofdstuk wordt het theoretisch kader beschreven. Hierin staan de theorieën uitgewerkt die in dit onderzoek zijn gebruikt als onderbouwing en informatiebronnen. Hierna zullen de onderzoeksmethoden worden beschreven. De methoden zullen worden beschreven, samen met de verantwoording waarom deze methoden zijn toegepast.

In hoofdstuk 5 zullen de resultaten worden uitgewerkt. Dit wordt per deelvraag gedaan. Er zal een uiteenzetting over het onderwerp mobiel banditisme worden gemaakt. Hiernaast wordt er gekeken naar de oorsprong van dit onderwerp. Waar de mobiele bendes vandaan komen en waar deze opereren, zal ook in dit hoofdstuk worden besproken. Hiernaast worden de modus operandi en hulpmiddelen in kaart gebracht. Hierna zal er worden gekeken naar de maatregelen die momenteel worden getroffen tegen mobiel banditisme. Tevens wordt er gekeken naar wie er bij deze maatregelen betrokken zijn. Vervolgens zal er informatie worden verschaft over eventuele knelpunten in de aanpak tegen het mobiel banditisme. Na het beantwoorden van de deelvragen zal de hoofdvraag worden beantwoord. Uiteindelijk zullen er conclusies worden getrokken en aan de hand van deze conclusies worden aanbevelingen opgesteld.

2. Theoretisch kader

2.1 Rational Choice Theory

Rational Choice Theory (RCT) was als eerst gepresenteerd door Clark en Cornish (1986). De RCT richt zich op de keuzes die de dader maakt. De mensen die de criminele handelingen kunnen verrichten denken rationeel na over de mogelijkheden en de gevolgen van de handeling(en). De potentiële verdachte weegt de voordelen tegen de nadelen af en aan de hand daarvan zal deze een beslissing maken. RCT is vanuit zowel een economisch, als een sociologisch oogpunt benaderd. In de theorie staat beschreven dat, als een kans zich voordoet, er is een voordeel voor de persoon en er is een kleine pakkans, dan zal de persoon de criminele daad verrichten. In tegenstelling tot andere theorieën uit de criminologie richt deze theorie zich op het keuzegedrag van de dader en niet op de achtergrond van de dader. De hoofdaanname van de theorie is, dat crimineel gedrag doelgericht is. Dit criminele gedrag moet uiteindelijk een voordeel betekenen voor de potentiële dader. De potentiële daders hebben doelen, wat ze willen bereiken door crimineel gedrag. Dit kunnen grote, maar ook kleine kortzichtige doelen zijn. Er wordt in ieder geval een kosten-baten analyse gemaakt, voordat de potentiële dader een criminele handeling verricht. Hier kijken ze naar de voordelen en eventuele nadelen. Tijd en inspanning zijn een belemmerende factor bij het maken van de beslissing. Hierdoor hebben de potentiële daders vaak niet het volledige plaatje van alle voor- en nadelen. De theorie verklaart dat mensen criminele handelingen zullen verrichten als het in hun voordeel is. Er wordt voor de criminele handeling als het ware een kosten-baten analyse gemaakt door de potentiële dader. De theorie beschrijft het keuze gedrag van personen, waar deze de overweging maken om wel of niet een criminele handeling te verrichten. RCT legt de focus op de omgeving en de situatie, terwijl andere vele andere theorieën uit de criminologie zich richten op de dader zelf en/of de achtergrond van diegene. De toegang tot de gewilde producten en de pakkans zijn belangrijke factoren in de theorie. Uit deze theorie zullen punten worden gehaald, waar de potentiële verdachte rekening mee houdt voordat hij de criminele handeling zal verrichten.

Om de keuzes van de criminele handelingen te begrijpen, moet er aan analyse worden gemaakt van enkele uiterst specifieke vormen van crimineel gedrag. Alleen door specifieke vormen van crimineel gedrag uit te diepen, kan men de eventuele keuze van het gedrag begrijpen. Potentiële daders kunnen namelijk veel verschillende doelen hebben om een specifieke vorm van crimineel gedrag te uiten. Hiernaast worden de verschillende keuzes of doelen om één vorm van criminaliteit te begaan, beïnvloed door de situatie waarin de potentiële dader zich bevindt. Als voorbeeld zal winkeldiefstal worden gekozen.

Er zijn verschillende doelen om winkeldiefstal te plegen. Daders kunnen producten stelen om door te verkopen, om dat ze de producten zelf willen hebben, omdat ze gedwongen worden of omdat ze lid zijn van een criminele organisatie. De keuzes van de producten en de doelen van het stelen van de producten kunnen dus ver uiteen lopen. Elk van de daders zal een afweging maken, over welk product diegene mee zal nemen. Leden van een criminele organisatie kunnen bijvoorbeeld stelen op bestelling. De dief die het product zelf wil doorverkopen, zal kijken welk product veel geld oplevert en tevens te verhandelen is. De dief die het product zelf wil houden, zal de keuze maken om het product te kiezen wat enkele diegene wil hebben.

RCT toepassen in de criminologie is redelijk nuchter en de theorie probeert de zaak vanuit het oogpunt van de potentiële dader te bekijken. De theorie zoekt naar de redenen en de motivatie van de dader en waarom deze de criminele handeling wil verrichten. De potentiële dader maakt keuzes, die gebaseerd op zijn/haar behoeften en de situatie waarin diegene zich bevindt. De potentiële dader zal volgens deze theorie in principe altijd een keuzemoment hebben voor de daad, ook al is dit moment nog zo kort. De theorie kan gerelateerd worden aan de drift theorie van Matza. Deze

theorie beweert dat potentiële daders af kunnen wijken van de dominante waarden in hun keuzes. Dit doen ze door rationeel na te denken en aan de hand hiervan keuzes te maken⁵.

Voor vestigingen betekent deze theorie, dat er maatregelen moeten worden genomen, zodat de potentiële dader wordt afgeschrikt en besluit om hier niet toe te slaan. Om dit te kunnen bereiken, moeten de beveiliging en indeling de vestiging op dusdanige manier worden ingedeeld, dat de potentiële dader ervan overtuigd wordt, dat deze geen kans heeft van slagen. Dit zijn de effecten van de beveiliging op de potentiële dader. Om de kans op criminele activiteiten te verkleinen kan men volgens deze theorie zich richten op de volgende punten: de moeilijkheidsgraad om de daad te verrichten vergroten, de pakkans vergroten, de beloning verkleinen, reduceren van provocaties en het niet accepteren van excuses.

Voor de specifieke categorie mobiele bendes zullen dus maatregelen moet worden getroffen die gericht deze vorm van criminaliteit tegen gaan. Dit kan bijvoorbeeld worden verwezenlijkt door de pakkans te vergroten en de kans van slagen te verkleinen. Ook kan ervoor worden gekozen om het doelwit weg te nemen uit de winkel, maar dit zal niet altijd mogelijk zijn. Dit komt door de commerciële belangen, waar de vestigingen van Media Markt – Saturn ook mee te maken hebben. Om deze reden zal er meer worden gekeken naar het vergroten van de pakkans en het verkleinen van de kans van slagen.

Deze theorie zal gebruikt worden, om aanbevelingen op te kunnen stellen. Hiernaast zullen de functies van de beveiligingsmaatregelen vanuit deze theorie worden beschreven.

Routine activity theory

De routine activity theory (RAT) is een subcategorie van de RCT, maar RAT richt zich meer op de eigenschappen van de criminaliteit dan op de eigenschappen van de potentiële dader. Ook deze theorie is ontwikkeld door Felson en Cohen (1979). De theorie verklaart dat criminaliteit normaal is en dat het afhangt van de beschikbare mogelijkheden. Als een doelwit niet goed genoeg beveiligd is en de beloning groot genoeg is, dat er dan criminaliteit kan plaatsvinden. De routine activiteiten van de mensheid beïnvloeden de criminele activiteiten. Na de Tweede Wereld Oorlog, verplaatste het leven en de activiteiten van de mensen naar buiten. Hierdoor groeide de mogelijkheid tot criminele handelingen⁶. Doordat de mensen niet meer thuis waren, kregen inbrekers de mogelijkheid om in te breken. De routine activiteiten van de mensen zijn regelmatig en verspreid en voldoen aan de behoeften van de mensen, ongeacht van de afkomst of bevolkingsgroep. Criminaliteit heeft geen echte criminelen nodig, maar de kans kan genoeg zijn. Hiernaast verklaart de theorie dat criminaliteit niet afhankelijk hoeft te zijn van armoede, sociale afkomst of werkeloosheid. Volgens Felson en Cohen biedt de huidige maatschappij te mogelijkheden voor criminaliteit.

RAT begon als een verklaring van roofcriminaliteit. De theorie nam aan dat voor dergelijke criminele handelingen een combinatie van tijd en ruimte moest zijn van de volgende elementen:

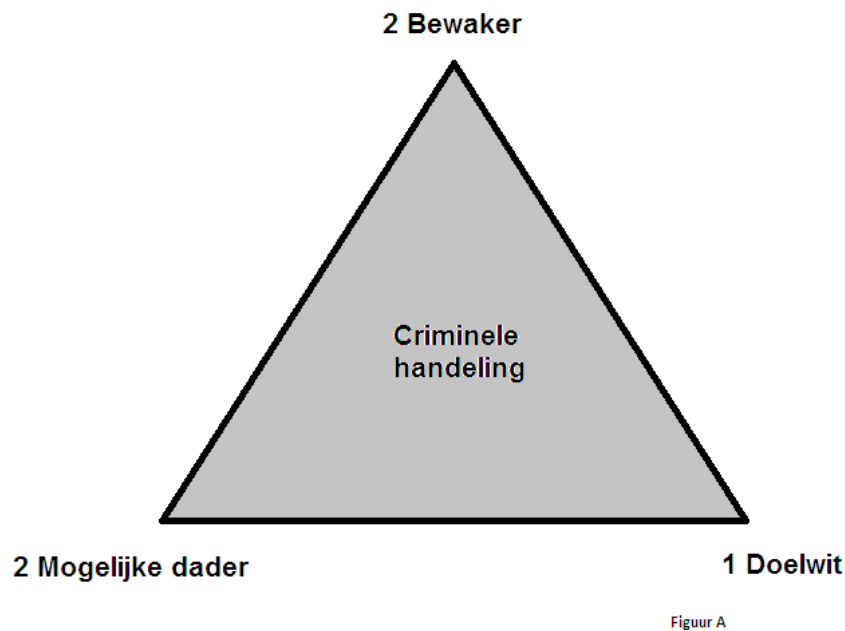
- Een gemotiveerde dader
- Een bereikbaar doelwit
- Afwezigheid van een bewaker

De theorie ging ervanuit dat de dader een gegeven was en focuste zich op de andere elementen. De bewaker hoeft volgens de theorie niet per se een politieagent of bijvoorbeeld een beveiligingsbeambte te zijn. Dit kunnen ook omstanders zijn, passanten of (in het geval van Media Markt – Saturn) klanten. Hierdoor kan de ‘bewaker’ vaak onbedoeld aanwezig zijn, maar kan dit wel

⁵ http://socialscience.stow.ac.uk/criminology/criminology_notes/drift_theory.htm

⁶ Burnet, S. R.(2002). *Discouragement of crime through civil remedies: An application of a reformulated Routine Activities Theory* *Western criminology review*. North Carolina: State University

invloed hebben op de criminele handelingen. Bij afwezigheid van de bewaker is het doelwit gevoeliger voor criminele handelingen. In figuur A staan de vorige drie elementen uitgewerkt:

In de RAT wordt de term doelwit liever gebruikt dan slachtoffer, omdat het slachtoffer hoogstwaarschijnlijk afwezig is als bewaker. Doelwitten van criminaliteit kunnen voorwerpen, maar ook personen zijn. De vier elementen die het doelwit beïnvloeden zijn in Engelse termen samengevat als VIVA:

- **Value** (waarde)
- **Inertia** (traagheid)
- **Visibility** (zichtbaarheid)
- **Access** (toegang)

Alle vier de elementen worden vanuit het oogpunt van de potentiële dader bekeken. De potentiële daders doelen alleen op voorwerpen die van *waarde* zijn voor hen. *Traagheid* is in principe het gewicht van het te stelen goed. Hoe lichter en kleiner het voorwerp is, hoe makkelijker deze kan worden meegenomen. Hierdoor is er sprake van minder traagheid. *Zichtbaarheid* is de zichtbaarheid van het te stelen goed. Hierbij kan men denken aan iemand die bijvoorbeeld met een stapel geld aan het zwaaien is midden op straat. *Toegang* is de bereikbaarheid van het te stelen goed. Dit kan de omgeving zijn, een open deur of andere voorbeelden van situaties die het de potentiële dief makkelijker maken.

Cohen en Felson beweren dat de criminaliteit even snel stijgt als de het aantal doelwitten en de afwezigheid van bewakers. Zij zijn van mening dat criminaliteit niet alleen gerelateerd is aan biologische, psychologische, sociale en economische factoren, maar dat de situatie net zo belangrijk is om de mogelijkheid een criminele handeling te verrichten.

Kritiek op de rational choice theorie

Er is wel kritiek op de RCT. De theorie geldt in principe alleen in situaties waar de dader weloverwogen gedrag vertoont. Dit zorgt ervoor dat de theorie niet van toepassing is op impulsieve

daders en mensen onder bijvoorbeeld dwang⁷. Ook gaat deze theorie ervanuit, dat de potentiële dader altijd een kosten-baten analyse maakt, voordat deze toeslaat. Volgens critici denken niet alle potentiële daders rationeel en maken deze ook geen kosten-baten analyse⁸. Zelf geven Cornish en Clark toe, dat niet alle criminele handelingen van te voren gepland worden, met behulp van een kosten-baten analyse. Er worden ook beslissingen gemaakt om criminele handelingen te verrichten, onder invloed van de gelegenheid of persoonlijke omstandigheden van de potentiële dader. Toch gaan ze er wel vanuit, dat de potentiële dader bijna altijd een bewuste afweging maakt. RCT biedt volgens de critici geen verklaring voor gedrag dat door een emotionele impuls wordt beïnvloed (Nederstigt, 2011). Hiernaast is er ook kritiek op de theorie, omdat in de praktijk een individu niet alle mogelijke opties kent en kan afwegen. Hierdoor is er geen genoeg ondergrond om een goede afweging te maken. Ook het onderdeel omgeving wordt niet meegenomen in de overweging van de dader. Volgens critici is dit een belangrijk punt. Dit punt moet worden meegenomen, om crimineel gedrag te bepalen⁹. Om deze redenen zullen de theorieën worden gekoppeld en worden de aanbevelingen gegeven vanuit samengevoegde perspectieven van de verschillende theorieën.

2.2 Situational crime prevention¹⁰

Een theorie die voortvloeit uit de RCT, is de theorie over situational crime prevention (SCP). De RCT en SCP zijn twee losse theorieën, maar de ze kunnen samen worden toegepast. De RCT is de motivatiekant van de criminele handeling en SCP is het praktische onderdeel van criminaliteitspreventie¹¹. Het verschil tussen de RCT en SCP is het feit dat SCP zich niet focust op de motivatie van de dader, maar op de situatie waarin criminele handelingen verricht kunnen worden. De theorie is meer criminaliteit specifiek en focust zich meer op situationele factoren.

Rational choice theory en routine activity theory houden zich bezig met drie kern elementen. Er moet een mogelijk (gemotiveerde) dader zijn, er moet een doel zijn (soft target) en de absentie van surveillance. Aan de hand van deze drie elementen heeft de SCP twee doelen: Het begrijpen en voorspellen van de manieren waarop de drie elementen samenkomen en het reduceren van criminele handelingen in specifieke situaties. Het uiteindelijke hoofddoel is het blokkeren van criminaliteitsmogelijkheden.

Uit de SCP vloeien maatregelen voort, die primair preventief van aard zijn. De maatregelen worden ingezet om de mogelijkheid tot criminele handelingen te reduceren. De maatregelen zijn gericht op specifieke vormen van crimineel gedrag (1), het management moet erbij betrokken worden (2) en het criminele gedrag moet een hoog risicogehalte hebben voor de daders(3). De theorie is ontwikkeld door Ronald V. Clarke (1997). De theorie gaat er vanuit dat er na een analyse van de omstandigheden, gerichte omgevingsveranderingen kunnen worden toegepast om specifieke vormen van criminaliteit tegen te gaan. Hierbij moet het management worden betrokken. De focus wordt meer gelegd op de mogelijkheid voor criminele handelingen, dan op de mensen die de criminele handelingen verrichten. De kern ligt in het voorkomen van de diefstal, in plaats van het opsporen en straffen van de criminelen. Het moet de verdachten moeilijk of zo onaantrekkelijk mogelijk worden gemaakt om te kunnen stelen. Om dit te verwezenlijken moet er een analyse worden gemaakt van de omgeving en de mogelijke risico's op het gebied van criminele handelingen. Aan de hand van deze analyse zal het management stappen moeten ondernemen om de risico's en de schade te beperken.

⁷ Nedersigt, A. T. A. M. (2011). *Gelegenheid alléén maakt nog geen dief*. Tilburg: Universiteit Tilburg

⁸ Nedersigt, A. T. A. M. (2011). *Gelegenheid alléén maakt nog geen dief*. Tilburg: Universiteit Tilburg

⁹ Scott, J. (2000). *Understanding Contemporary Society: Theories of the Present*. Celtenham: Sage Publications.

¹⁰ Clark, R. V. (1997). *Situational crime prevention: Successful Case Studies*. New York: Harrow and Heston

¹¹ Clark, R. V. (1997). *Situational crime prevention: Successful Case Studies*. New York: Harrow and Heston

Om dit te bereiken moeten de volgende stappen worden ondernomen:

- Er moeten maatregelen worden ondernomen om de mogelijkheid om te stelen weg te nemen.
- Het management moet betrokken worden bij de aanpak van winkelcriminaliteit. Deze moet de onmiddellijke omgeving systematisch aanpassen om de specifieke vorm van criminaliteit tegen te gaan.
- Winkeldiefstal moet moeilijker of riskanter worden gemaakt. Hierbij kan men denken aan een vergrote pakkans en een kleinere kans van slagen.

Criminologisch raamwerk

Zoals hierboven vermeld is, heeft SCP een probleemoplossende functie. Het management van zowel publieke, als private partijen ondernemen stappen om criminaliteit tegen te gaan. In sommige gevallen is er tijd bespaard, doordat er bijvoorbeeld fouten zijn voorkomen en dat er geen oplossingen hiervoor gezocht hoefden te worden¹². Een ander doel van de theorie is het verstevigen van de ervaringen die het management zijn ondergaan. SCP biedt met behulp van een criminologisch raamwerk, een zogenaamd 'lessons learned' van bepaalde situaties. Dit lessons learned kan per criminele handeling of per situatie worden opgesteld. Het criminologisch raamwerk bestaat uit vier componenten. Deze componenten moeten de nodige informatie verschaffen over specifieke situaties en vormen van criminaliteit. Het raamwerk bestaat uit de volgende vier componenten:

- Een theoretische grondslag vanuit de rational choice theory of de routine activity theory
- Een standaard methodologie, die is gebaseerd het zogenaamde action research model
- Enkele mogelijkheid reducerende technieken
- Een overzicht van geavaleerde praktijken inclusies theorieën over verplaatsing van criminaliteit

Volgens de theorie zijn er 25 mogelijkheidsreducerende technieken om criminaliteit tegen te gaan. In Figuur B staan deze technieken¹³:

Vergroten van de inzet	Vergroten van het risico	Reduceren van de beloning	Reduceren van de provocatie	Wegnemen van excuses
Doelwit vermoedlijken (target hardening)	Uitbreiden van bewaking	Beveiliging van doelwitten	Reduceren van frustratie en stress	Regels opstellen
Controle van de toegang	Ondersteuning door natuurlijke surveillande	Verwijderen van doelwitten	Geschillen voorkomen	Instructies geven
Controleren van de uitgang	Verminderen van anonimiteit	Bezit identificeren	Reduceren van emotionele opwinding	Geweten alert maken
Weren van potentiële daders	Inzet van plaatselijke managers	Verstoren van de markt	Reduceren van groepsdruk	Compliance inzetten
Beheersing van hulpmiddelen	Versterking van formele surveillance	Ontkennen van voordelen	Ontmoedigen van imitatie	Alcohol en drugs weren

Figuur B

SCP in de vestigingen

Deze theorie kan worden toegepast in de vestigingen om de situatie dusdanig in te richten dat er preventief stappen worden ondernomen om criminele handelingen tegen te gaan. Voor de vestigingen is de specifieke vorm van crimineel gedrag: winkeldiefstal. Winkeldiefstal zelf kan onderverdeeld worden in meerdere subcategorieën. De indeling van de winkel, de inzet van winkelsurveillance, het trainen van medewerkers op het gebied van winkeldiefstal en de inzet van

¹² Clark, R. V. (1997). *Situational crime prevention: Successful Case Studies*. New York: Harrow and Heston

¹³ Cornish, D. B. and Clarke, R. V. (2003) 'Opportunities, precipitators and criminal decisions: A reply to Wortley's critique of situational crime prevention', in Smith, M. and Cornish, D. B. (eds) *Theory for Situational Crime Prevention*, Crime Prevention Studies, Vol. 16, Criminal Justice Press, Monsey, New York

productbeveiliging zijn voorbeelden van maatregelen die de situatie in de vestiging zo goed mogelijk inricht tegen winkeldiefstal. Het management kan analyses maken van de winkel en de diefstal gevoelige productgroepen. Aan de hand van deze analyses kan het management stappen ondernemen om de situatie aan te passen, zodat de winkeldiefstal daalt.

Deze theorie zal worden gebruikt om aanbeveling op te stellen en om de functies van beveiligingsmaatregelen te verklaren. Een subcategorie van winkeldiefstal, waar in dit onderzoek de nadruk zal worden gelegd is: winkeldiefstal gepleegd door mobiele bendes. Het management zal dus een analyse moeten maken van de situatie in de vestiging en de gewilde goederen onder de mobiele bendes. Aan de hand van deze analyses kan het management maatregelen nemen om de vestiging zo onaantrekkelijk mogelijk te maken voor mobiele bendes.

Kritiek op de SCP theorie

Er is ook kritiek op de SCP theorie. Critici vinden dat SCP de criminaliteit niet oplost, maar SCP verplaatst het probleem alleen maar¹⁴. Volgens de critici zullen de dieven op een andere locatie hetzelfde weer proberen. Onderzoek laat zien, dat een niet erg gemotiveerde dader bij een hoog risico en lage buit, verplaatsing niet snel voor zal komen¹⁵. Maar zal verplaatsing plaatsvinden als het ergens anders juist andersom is. Hier zal de buit hoog zijn en het risico relatief laag. In dit geval zal de criminele handeling worden verplaatst. Dit toont aan dat SCP de uiteindelijke keuze kan beïnvloeden van de potentiële daders. Mocht er verplaatsing plaatsvinden, dan zal een klein gedeelte van de potentiële daders de uiteindelijke daad verrichten. Dit houdt in dat SCP alleen criminaliteit op één specifiek punt, situatie of omgeving reduceert en niet op andere plekken waar de vorm van criminaliteit kan voorkomen.

2.3 Samenwerking tegen mobiel banditisme

Om mobiel banditisme tegen te gaan, kan er gebruik worden gemaakt van de veiligheidsketen. Belangrijke aspecten uit de hiervoor genoemde theorieën kunnen worden verwerkt in de verschillende schakels van de veiligheidsketen. De veiligheidsketen bestaat uit de volgende schakels¹⁶:

- **Pro-actie:** Het voorkomen van en het wegnemen van onveiligheid en crisissituaties
- **Preventie:** Het nemen van (overheids)maatregelen om onveiligheid en crisissituaties te voorkomen
- **Preparatie:** Het voorbereiden op de crisisbeheersing, indien er opgetreden moet worden als de pro-actie en preparatie niet hebben gewerkt (planvorming training oefenen)
- **Repressie:** Het optreden, indien er een risicovolle situatie of crisis plaatsvindt
- **Nazorg:** Het nemen van maatregelen na een calamiteit, om zo snel mogelijk terug te keren naar de oorspronkelijke situatie

De bovenstaande aspecten kunnen gebruikt worden, om de aanpak van mobiel banditisme te beschrijven. Hier zal er worden gekeken naar de taken en maatregelen die van toepassing zijn op de verschillende betrokken partijen. Belangrijke aspecten van de veiligheidsketen zijn het integrale en het multidisciplinaire karakter¹⁷. Het integrale aspect is belangrijk, omdat veiligheid wordt geborgd in het hele besluitvormingsproces. Het integrale aspect zorgt er ook voor dat het een multidisciplinaire

¹⁴ Geason, S. & Wilson, P. R.(1988) *Crime Prevention: Theory and practice* .Australian Institute of Criminology: Canberra

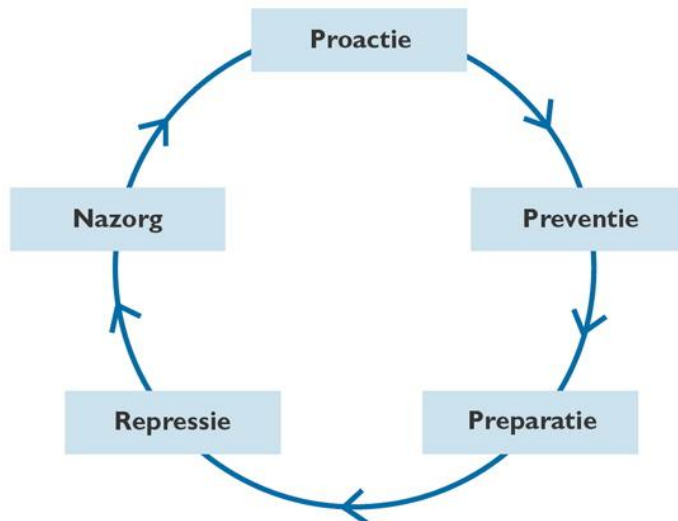
¹⁵ Geason, S. & Wilson, P. R.(1988) *Crime Prevention: Theory and practice* .Australian Institute of Criminology: Canberra

¹⁶ Stol, W., e.a. (2008). *Basisboek Integrale Veiligheid*. Bussum: Coutinho

¹⁷ Stol, W., e.a. (2008). *Basisboek Integrale Veiligheid*. Bussum: Coutinho

aanpak vereist is. Hiernaast is de keten ook integraal, omdat alle vormen van veiligheid erbij betrokken worden. Subjectieve en objectieve veiligheid, maar ook fysieke en sociale veiligheid kunnen hieronder worden verstaan.

De veiligheidsketen is een cyclisch model. Dit betekent dat de output van de ene schakel de inzet is van de volgende schakel. Dit maakt het een continu proces. Hieronder is een afbeelding van de veiligheidsketen in de vorm van het cyclisch proces¹⁸.

Nu zullen de verschillende schakels van de keten worden uitgewerkt, waarbij de belangrijkste aspecten uit de andere theorieën worden gebruikt. De combinatie hiervan zouden de integrale aanpak van mobiele bendes in kaart kunnen brengen.

Pro-actie

Pro-actie is de eerste fase in de veiligheidsketen. Deze fase richt zich op de inrichting van de maatschappij, situatie of vestiging van bijvoorbeeld Media Markt - Saturn. In dit onderzoek zal de focus worden gelegd op de vestigingen van Media Markt – Saturn. Onder inrichting kan in dit geval de inrichting van de vestiging worden verstaan, maar ook de inzet van beveiligingsmaatregelen. Een overzichtelijke winkel, de plaatsing van de kassa's, lage schappen en de gangpaden zijn voorbeelden van punten waar rekening mee moet worden gehouden bij de inrichting van de vestiging. Deze fase kan als lastig worden ervaren, omdat er zich in de beginfase nog geen incidenten hebben voorgedaan. Vanuit de hiervoor genoemde theorieën kunnen de volgende punten worden gehaald, die in dit aspect kunnen worden meegenomen:

- Wegnemen van de motivatie van de dader
- Pakkans vergroten
- Kans van slagen verkleinen

Preventie

In de schakel preventie worden maatregelen getroffen tegen incidenten die kunnen plaatsvinden. Mochten er incidenten voorkomen, dan moet er worden getracht de schade zo laag mogelijk te houden. In deze fase moeten afwegingen worden gemaakt, of de te nemen maatregelen wel in het

¹⁸ <http://www.brandweer.nl/publish/pages/3150/veiligheidsketen.jpg>

totaal beeld passen. Productbeveiliging, alarmpoortjes en het camerasysteem zijn voorbeelden van preventieve maatregelen. De functies van deze (preventieve) maatregelen kunnen vanuit de hiervoor genoemde theorieën worden verklaard als:

- Wegnemen van de motivatie van de dader
- Pakkans vergroten
- Kans van slagen verkleinen

Preparatie

Preparatie is het voorbereiden op een gebeurtenis of crisissituatie. Wat moet er worden ondernomen indien er een winkeldiefstal wordt gepleegd, als er bijvoorbeeld verdachte personen in de vestiging lopen of als er een agressief persoon in de vestiging is? In deze fase kunnen trainingen worden gegeven, plannen worden opgesteld en er kunnen zelfs oefeningen plaatsvinden. De preparatiefase kan worden verklaard vanuit de RCT, SCP en RAT theorieën als:

- Pakkans vergroten
- Voorbereid zijn
- Signaleren

Repressie

In de repressiefase is er een incident, calamiteit of crisissituatie gaande. Om deze reden zal gereageerd moeten worden door de organisatie, om de schade zo veel mogelijk te beperken. Hierbij kan men denken aan de verdachte aanhouden en de politie bellen. In deze fase kan gebruik worden gemaakt, van de volgende aspecten uit de hiervoor genoemde theorieën.

- Motivatie wegnemen
- Kans van slagen verkleinen
- Pakkans vergroten

Nazorg

De nazorgfase is de laatste fase. In deze fase moet er worden getracht om zo snel mogelijk weer naar de oude situatie te gaan. Nazorg richt zich op alle activiteiten die weer naar hun oude situatie moeten worden gebracht. In deze fase is er ook ruimte voor evaluatie en het zoeken naar verbeterpunten voor de volgende keer of volgend incident. Dit kan intern gebeuren, maar ook met externe partijen. In het geval van Media Markt - Saturn vestigingen, kan er ook worden gecommuniceerd en/of geëvalueerd met bijvoorbeeld de politie/wijkagent. De uitkomsten van de evaluatie kunnen weer meehelpen om eventuele proactieve maatregelen te nemen.

Samenwerking

Een belangrijk aspect van de veiligheidsketen is het multidisciplinaire karakter. Dit houdt in dat er meerdere partijen zijn betrokken bij het waarborgen van de veiligheid. Om mobiel banditisme tegen te gaan, zullen verschillende instanties samen kunnen werken. Hier zal in het onderzoek naar worden gekeken. Retailers, politie, justitie en dergelijke partijen zullen worden bekeken naar hun eventuele rol in de aanpak van mobiel banditisme.

Samenwerking zou tot een vergrote pakkans kunnen leiden. Door bijvoorbeeld het delen van informatie zouden verdachten eventueel langer kunnen worden vastgehouden of zwaarder worden bestraft. Dit zou ervoor kunnen zorgen dat de motivatie van de daders/bendeleden dusdanig wordt

beïnvloed, dat deze ervoor kiezen om niet meer te stelen in Nederland. Hieronder staan twee voorbeelden van publiek private samenwerking.

Publiek private samenwerking¹⁹

“Min of meer duurzame samenwerking tussen publieke en private actoren waarin gemeenschappelijke producten en/of diensten worden ontwikkeld en waarin risico’s, kosten en opbrengsten worden gedeeld”(Klein en Teisman, 2000).

E. Klein en M. van Twist hebben onderzoek gedaan naar publiek private samenwerking (PPS). Volgens hun theorie kunnen publieke en private partijen zich het beste focussen op het deel waar zij goed in zijn. De verbinding van die kwaliteiten kan synergie en betere resultaten opleveren. Publiek private samenwerking (PPS) kan een meerwaarde bereiken, welke zonder de samenwerking niet tot stand kan komen.²⁰ De samenwerking kan meerdere voordelen hebben. Een kostenbesparing, doordat de kosten worden verspreid over de verschillende instanties. Ook kan er synergie ontstaan door de samenwerking. De samenwerking tussen publieke en private partijen een beter beleid realiseren voor maatschappelijke problemen, door middel van het uitwisselen van informatie en het bundelen van de kwaliteiten van de verschillende partijen. Deze laatste vorm van samenwerking, is een meer horizontale vorm van PPS. Hier is de samenwerking vooral gericht op de bundeling van informatie en middelen om complexe (maatschappelijke) problemen op te lossen.

Volgens E. Klein kan publiek private samenwerking worden onderverdeeld in twee vormen: contractarrangementen en partnerschaparrangementen.

Partnerschaparrangementen

Bij partnerschaparrangementen worden verschillende deelprojecten en activiteiten van de verschillende partijen geïntegreerd. Het kan als het ware worden gezien als een samenwerkingsproject. De meerwaarde van deze vorm van PPS ligt hem in de communicatie, het uitwisselen van informatie en het bundelen van de kwaliteiten om betere resultaten te bereiken.

Contractarrangementen

De meerwaarde van contractarrangementen als vorm van PPS is vooral terug te zien op het financiële gebied. Hierbij kan men denken aan lagere transactiekosten en verspreiding van de kosten. Ook kan de private aanbesteder met nieuwe oplossingen komen.

¹⁹ Klijn, E.H. & Twist, M. J. W. van (2007). Publiek private samenwerking in Nederland

²⁰ Klijn, E.H. & Twist, M. J. W. van (2007). Publiek private samenwerking in Nederland

3. Onderzoeksmethoden

Dit hoofdstuk zal de structuur van het onderzoek weergeven en de onderzoeksmethoden zullen worden toegelicht.

3.1 Methoden van het onderzoek

Dit onderzoek is een ontwerpend onderzoek. De eerste fase van het onderzoek zal voornamelijk bestaan uit deskresearch. Volgens Nel Verhoeven is deskresearch het verzamelen van data, gegevens en informatie uit al bestaande bronnen. Voorbeelden hiervan zijn: literatuur, vakbladen, het internet, rapporten, jaarverslagen, inventarisaties en dergelijke vormen van bronnen. Dit wordt gedaan om een beter beeld te scheppen over het onderwerp. Er zal worden geïnventariseerd, wat er allemaal te vinden is over het onderwerp, welke stukken er tot de beschikking zijn en welke informatie uit de interviews naar voren moet komen. Om de validiteit van het onderzoek te verhogen zal triangulatie worden toegepast. Er zullen verschillende invalshoeken of benaderingen worden ingebracht. Het onderzoek is verdeeld in drie fasen. Dit is gedaan om stapsgewijs tot het eindresultaat te komen. Elke periode is er in principe gebruik gemaakt van deskresearch. Dit is gedaan, omdat er gedurende het onderzoek nieuwe informatie beschikbaar zal komen, waardoor er steeds opnieuw deskresearch zal moeten worden toegepast. Ook zullen in de eerste fase expertmeetings worden bijgewoond, waar de opdrachtgever aan deelneemt. De volgende fase is fase twee. In deze fase zullen de interviews worden afgenomen. De informatie uit de interviews zal worden gekoppeld aan en vergeleken met de uit de deskresearch verkregen informatie. Er zijn geen explorerende interviews gehouden. Ook zullen in deze fase expertmeetings worden bijgewoond, waaraan de opdrachtgever deelneemt. De volgende fase is fase drie. In deze fase zullen de hoofd- en deelvragen worden beantwoord. Met behulp van de informatie, welke verkregen is in de eerste twee fasen. In de laatste fase vier zullen conclusies worden getrokken en aanbevelingen gemaakt.

fase 1	fase 2	fase 3	fase 4
Deskresearch & expertmeetings	Interviews & expertmeetings	Hoofd- en deelvragen beantwoorden	Conclusies en aanbevelingen

3.2 Onderzoeksmethoden

Tijdens het onderzoek zijn verschillende onderzoeksmethoden toegepast, om informatie te vergaren. Dit is gedaan om de deelvragen te kunnen beantwoorden. Tijdens het onderzoek is gebruik gemaakt van de volgende onderzoeksmethoden²¹:

Deskresearch

In de eerste drie fasen zal er gebruik worden gemaakt van deskresearch. Volgens N. Verhoeven research door middel van het zoeken en gebruiken van bestaande documenten. Er zijn verschillende redenen om deskresearch te doen. Dit kan bijvoorbeeld worden gedaan om beschrijvingsvragen te beantwoorden, voor de oriëntatie op de probleemsituatie en de theoretische onderbouwing van de onderzoeksopzet. Dit wordt gedaan om in het begin een beeld te kunnen scheppen en kennis te vergaren over het onderwerp. Ook zal gedurende het onderzoek, continu reeds beschikbare informatie worden vergaard. Deze informatie wordt gebruikt om deelvragen in de beginfase al deels te kunnen beantwoorden. Deskresearch is een continu proces, omdat er verwacht wordt, dat gedurende het onderzoek steeds nieuwe informatie tot de beschikking zal komen.

²¹ Verhoeven, N. (2011). *Wat is onderzoek?*. Boom Lemma Uitgevers: Amsterdam

Interviews

Volgens N. Verhoeven is een interview een vraaggesprek waarin de beleving van de geïnterviewde voorop staat. Het doel hierbij is, het informatie verzamelen over een bepaald onderwerp. De interviews zullen worden afgenomen bij beroepsdeskundigen. Er is van te voren een vragenlijst opgesteld (zie bijlage 1) om de theorieën te kunnen toetsen. Wel wordt er tijdens het interview doorgevraagd over bepaalde punten die aan bod komen. De interviews zullen worden opgenomen op de bandrecorder en thuis worden uitgewerkt. Hiernaast worden de interviews gehouden om ervaringen en meningen van de beroepsdeskundigen te verkrijgen. Deze informatie zal worden gebruikt om de deelvragen te beantwoorden. De interviews zijn afgenomen op de werkplaats van de geïnterviewden. Wie er zijn gekozen en waarom, staat hierover beschreven. De interviewvragen die zijn voorgelegd aan de geïnterviewden komen nagenoeg overeen. Omdat de Nationale Politie, Ministerie van Veiligheid en Justitie en de hoogleraar criminologie niet in een organisatie werken die schade lijdt door mobiele bendes. Zijn de vragen over ondernomen maatregelen door de organisatie niet gesteld aan deze personen. De vragen die als meetinstrumenten fungeren voor de theorieën zijn aan iedereen gesteld. Door het netwerk van A. J. van der Meij (security manager Media Markt – Saturn) ben ik bij de geïnterviewden gekomen.

Populatie

Volgens N. Verhoeven is de populatie het totale aantal eenheden (personen) waarop het onderzoek betrekking heeft. De personen die zullen worden geïnterviewd zullen van verschillende disciplines en uit verschillende organisaties zijn. Zij zullen het domein zijn, waarbinnen het onderzoek wordt gedaan. De lijst van geïnterviewde staat hieronder. Hier is bewust voor gekozen, omdat de ervaringen en kennis van verschillende disciplines en organisaties een breder beeld kunnen scheppen van het probleem. Om deze reden is ervoor gekozen om de volgende experts te interviewen, op het gebied van mobiel banditisme:

Security managers		
Louis Maas	Manager Derving en Veiligheid V&D	21-05-2013
Laura van Es	Hoofd bedrijfsbeveiliging afd. Derving & Veiligheid V&D	21-05-2013
Ruud de Weerd	Manager Derving en Veiligheid Bijenkorf	22-05-2013
Ton van der Meij	Security Manager Media Markt – Saturn	28-05-2013
Harry van Vliet	Manager Beveiliging en Derving A.S. Watson	29-05-2013
Hoogleraar Criminologie		
Dina Siegel-Rozenblit	Hoogleraar Criminologie Pompe Instituut	27-05-2013
Nationale Politie		
Gert Jan Kaijen	Specialist informatie verwerking Nationale Politie	01-05-2013
Beveiligingscoördinatoren		
Albin Glaser	Beveiligingscoördinator Bijenkorf Amsterdam	22-05-2013
Zeljko Puaca	Beveiligingscoördinator Media Markt Saturn	23-05-2013
Ministerie van Veiligheid en Justitie		
Ivoline van Erpecum	Voorzitster Gemeenschappelijke Informatie Organisatie	12-6-2013

Hierna staat beschreven, waarom er voor deze populatie is gekozen.

Security Managers

Ten eerste is ervoor gekozen om security managers uit de detailhandel te interviewen. Deze komen regelmatig in aanraking met het fenomeen mobiel banditisme. Dit gebeurt voornamelijk op centraal niveau. Security managers krijgen informatie vanuit de vestigingen en filialen over de voorvallen op het gebied van mobiel banditisme. Deze informatie wordt dan verwerkt en eventueel verspreid door de security managers. De security managers zijn geïnterviewd, om een beeld te scheppen van hun visie en ervaringen. De aanbevelingen aan het einde van het onderzoek zullen aan de security manager van Media Markt – Saturn zijn. Om deze reden is gekozen om een beeld te scheppen van de visies en ervaringen van verschillende security managers.

Beveiligingscoördinatoren

Naast de security managers van retailers, worden ook beveiligingscoördinatoren geïnterviewd. Beveiligingscoördinatoren komen op het lokale niveau in aanraking met mobiel banditisme. Beveiligingscoördinatoren zijn verantwoordelijk voor de veiligheid en beveiliging in de vestigingen of filialen van de retailers. Er is bewust gekozen om beveiligingscoördinatoren te interviewen, zodat er ook kennis op kan worden vergaard van ervaringen uit de praktijk op lokaal niveau. Er zullen tevens aanbevelingen worden gegeven voor de vestigingen (lokaal niveau).

Nationale Politie

Om inzicht te krijgen in het fenomeen mobiel banditisme vanuit een ander oogpunt, is de senior specialist informatie verwerking van de Nationale Politie geïnterviewd. Deze ontvangt en verwerkt informatie over mobiel banditisme uit heel Nederland. Ook heeft deze persoon op internationaal niveau samengewerkt, om mobiel banditisme tegen te gaan. Deze expert op dit gebied heeft veel kennis over het onderwerp op nationaal en internationaal niveau. Om deze reden is deze persoon geïnterviewd.

Hoogleraar Criminologie

Mobiel banditisme is de laatste jaren in Nederland gegroeid. Om deze reden heeft de politie en wetenschap een onderzoek laten starten over het onderwerp. De onderzoekers hebben veel kennis vergaard en ervaringen opgedaan over mobiel banditisme. Deze ervaringen zijn, zowel op nationaal als internationaal niveau. Om deze reden is er gekozen om deze expert te interviewen

Ministerie van Veiligheid en Justitie

Om inzicht te krijgen in de ideeën, ervaringen en kennis vanuit de overheid is de voorzitter van de werkgroep mobiel banditisme geïnterviewd. Zij is de voorzitter vanuit het van de werkgroep vanuit het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Expertmeetings

Expertmeetings zijn vergaderingen over mobiel banditisme, waar verschillende partijen aan deelnemen. Security managers van grote retailers, de Nationale Politie, het Openbaar Ministerie en het Ministerie van Veiligheid en Justitie waren aanwezig bij de expertmeetings. Deze partijen komen bijeen om informatie uit te wisselen, ervaringen te delen en toekomstplannen te maken om mobiel banditisme tegen te gaan. Deze meetings zullen worden bijgewoond en de hierin verkregen informatie zal worden gebruikt om deelvragen te beantwoorden. De expertmeetings vonden plaats op 28-11-2012 & 07-05-2013. Hier waren security managers van verschillende retailers en grootwinkelbedrijven, leden van de Nationale Politie, leden van het Ministerie van Veiligheid en

Justitie en leden van het Openbaar Ministerie (zie paragraaf 6.2) aanwezig. Het convenant particulier onderzoek mobiel banditisme detailhandel is tevens verkregen bij de laatste expertmeeting. Het convenant is alleen inzichtelijk voor betrokken partijen. Om deze reden is het convenant niet in deze scriptie geplaatst.

4. Operationalisering

Deelvragen	Theorie	Variabelen	Indicatoren	Methode	Meetwijze	Overige
Deelvraag 1	Rational choice theory	Kans van slagen verkleinen	Productbeveiliging	Interview	Vraag 2 & 4	
	Rational choice theory	Kans van slagen verkleinen	Surveillance	Interview	Vraag 3 & 4	
	Rational choice theory	Pakkans vergroten	Pakkans	Interview	Vraag 5	
Deelvraag 2	Situational crime prevention	Omgeving	Situatie in de vestiging	Interview	Vraag 9	
	Situational crime prevention	Preventief	Preventieve aanpak	Interview	Vraag 6 & 17	
	Situational crime prevention	Management	Betrokken afdelingen bij de aanpak	Interview	Vraag 7 & 8	
	Situational crime prevention	Kans van slagen verkleinen	Productbeveiliging	Interview	Vraag 2 & 4	
	Situational crime prevention	Pakkans vergroten	Pakkans	Interview	Vraag 5	
	Situational crime prevention	Kans van slagen verkleinen	Surveillance	Interview	Vraag 3 & 4	
	Rational choice theory	Pakkans vergroten	Functie camerasysteem	Interview	Vraag 3	
	Rational choice theory	Kans van slagen verkleinen	Productbeveiliging	Interview	Vraag 2 & 4	
	Rational choice theory	Kans van slagen verkleinen	Surveillance	Interview	Vraag 3 & 4	
	Publiek private samenwerking	Samenwerking	Samenwerking	Interview	Vraag 11 & 12	
	Publiek private samenwerking	Horizontale samenwerking	Vorm van samenwerking	Interview	Vraag 14 & 15	
	Publiek private samenwerking	Horizontale samenwerking	Gezamenlijk	Interview	Vraag 14 & 15	
	Publiek private samenwerking	Onderlinge communicatie	Communicatie	Interview	Vraag 13	
	Publiek private samenwerking	Vorm van de samenwerking	Samenwerkingsverband	Expertmeetings	Aantekeningen	
Deelvraag 3	Publiek private samenwerking	Onderlinge communicatie	Communicatie	Interview	Vraag 13	
	Publiek private samenwerking	Verbetering samenwerking	Verbetering	Interview	Vraag 20	
	Publiek private samenwerking	Verbetering samenwerking	Verbetering	Expertmeetings	Aantekeningen	

	Rational choice theory	Belemmering in de aanpak	Belemmering	Interview	Vraag 18 & 19	
	Rational choice theory	Belemmering in de aanpak	Belemmering	Expertmeetings	Aantekeningen	
	Rational choice theory	Kans van slagen verkleinen	Productbeveiliging	Interview	Vraag 2 & 4	
	Rational choice theory	Pakkans vergroten	Alerte medewerkers	Interview	Vraag 7	
	Situational crime prevention	Belemmeringen in de aanpak	Belemmeringen	Interview	Vraag 18 & 19	
	Situational crime prevention	Belemmeringen in de aanpak	Belemmeringen	Expertmeetings	Aantekeningen	
	Situational crime prevention	Management	Betrokken afdelingen bij de aanpak	Interview	Vraag 7 & 8	
Deelvraag 4	Publiek private samenwerking	Onderlinge communicatie	Communicatie	Interview	Vraag 13	
	Publiek private samenwerking	Verbetering samenwerking	Verbetering	Interview	Vraag 20	
	Publiek private samenwerking	Verbetering samenwerking	Verbetering	Expertmeetings	Aantekeningen	
	Rational choice theory	Pakkans vergroten	Alerte medewerkers	Interview	Vraag 7	
	Situational crime prevention	Management	Betrokken afdelingen bij de aanpak	Interview	Vraag 7 & 8	

5. Onderzoeksresultaten deelvraag 1: Wat is mobiel banditisme?

5.1 Mobiel banditisme

“Een mobiele (rondtrekkende) criminele groep is een vereniging van daders die zich stelselmatig verrijken middels vermogenscriminaliteit of fraude, een breed scala aan operaties uitvoeren en internationaal actief zijn”²²

Mobiel banditisme is een probleem voor onder andere de Nederlandse detailhandel²³. Mobiel banditisme komt voornamelijk uit Oost (Centraal)-Europese landen.²⁴ Rondtrekkende (mobiele) bendes plegen op grote schaal georganiseerde winkeldiefstal en andere vormen van vermogensdelicten. Bendeleden zijn vaak mannen, maar ook worden er vrouwen ingezet voor bijvoorbeeld diefstal van cosmetica. De bendes reizen vanuit Oost-Europese landen naar West-Europa om vermogensdelicten te plegen. De goederen die hier in de winkels worden gestolen, worden vaak getransporteerd naar het land van herkomst van de mobiele bendes. Hier vandaan worden de bendes aangestuurd. Zodra de gestolen producten in het land van herkomst van de bendes zijn, worden deze op de zwarte markt door verkocht. Dit kan ook hier in Nederland zijn. De manier van werken verschilt per mobiele bende. Er kan onderscheid worden gemaakt tussen twee typen mobiele bendes²⁵.

Hit and run

De zogenaamde hit and run bendes zijn voornamelijk groepen van ongeveer drie personen.²⁶ Deze groepen reizen door verschillende landen heen, plegen daar winkeldiefstallen en vertrekken diezelfde dag weer naar een ander land. Vaak zijn het jongeren die producten stelen voor zichzelf of om bijvoorbeeld hun studie te kunnen betalen. De groepjes verplaatsen zich vaak in kleine busjes door West-Europa. Net als bij de professionele winkeldief is ook hierop de rational choice theory van toepassing. De hit and run bendes zullen de afweging maken of de buit groot genoeg is en de kans van slagen acceptabel is. Hoogleraar D. Siegel zei hierover: *“Toch ziet men in de praktijk dat de hit and run bendes zich niet veel aantrekken van de pakkans of de kans van slagen”²⁷*. Uit het interview is gebleken dat de bendeleden zijn beïnvloed door mooie verhalen over de lage straffen en mooie gevangenschappen in Nederland. De angst om gepakt te worden is hierdoor verkleind.

Georganiseerde criminele organisatie

Het tweede type is een onderdeel van een georganiseerde criminele organisatie. De groepen die onder dit type vallen, trekken ongeveer met 75 personen naar West-Europa om winkeldiefstallen te plegen. Er is een duidelijke hiërarchie in de groepen. Hoogleraar D. Siegel: *“Er is zelfs sprake van een sanctiesysteem waarbij de bendeleden worden gestraft, als ze hun taak niet correct hebben uitgevoerd”²⁸*. De opdrachtgever kan gezien worden als een leidinggevende en de uitvoerder is de dief die op pad wordt gestuurd. De groepen verblijven langer in hetzelfde land en plegen daar een langere tijd winkeldiefstallen. De groepen die op pad gaan om winkeldiefstallen te plegen, bestaan uit ongeveer 2 á 5 personen. De samenstelling van rondtrekkende groepjes kan per dag verschillen.

²² Definitie welke is afgesproken in Europees verband

²³ Kamerstuk 2011-2012, 2991, nr. 64

²⁴ Hoogstraaten. P. E. H. (2009). *Itinerant groups target stores in European Union*. Enschede: Joh

²⁵ Hoogstraaten. P. E. H. (2009). *Itinerant groups target stores in European Union*. Enschede: Joh

²⁶ Hoogstraaten. P. E. H. (2009). *Itinerant groups target stores in European Union*. Enschede: Joh

²⁷ Interview D. Siegel-Rozenblit (27-05-2013 te Utrecht)

²⁸ Interview D. Siegel-Rozenblit (27-05-2013 te Utrecht)

De groepen verblijven vaak op campings, bungalow parken of goedkope motels. Ze zijn vaak het onderdeel van een groot crimineel circuit.²⁹

Ook op deze groepen is de rational choice theory van toepassing, maar in andere mate dan de hiervoor genoemde vormen van winkelcriminaliteit en bendes. Volgens Hoogleraar Dina Siegel is er sprake van een sanctiesysteem binnen de organisatie. Mochten de bendeleden niet aan de verwachtingen of bestellingen voldoen, dan is het mogelijk dat de bendeleden sancties krijgen. De angst voor de sancties is groter dan de angst voor de gevangenisstraffen hier. Net als bij de hit and run bendes, wordt het de bendeleden verteld dat het in de Nederlandse gevangenissen goed is en dat de straffen laag zijn. De motivatie van de mobiele bendes kan hierdoor worden beïnvloed (rational choice theory). De bendeleden zullen volgens D. Siegel er alles aan doen, om de producten te stelen. Om deze reden is de rational choice theory minder van toepassing dan andere vormen van winkelcriminaliteit. Dit komt doordat er een andere dimensie, namelijk de sanctie, aan het geheel wordt toegevoegd. Ook wordt de motivatie beïnvloed, omdat de strafmaat in de ogen van de bendeleden laag is en minder hard dan de straffen van hun opdrachtgever.

De omvang van mobiel banditisme in Nederland

Winkelcriminaliteit is een probleem waar de detailhandel in Nederland en alle landen over de hele wereld mee te maken hebben. In de afgelopen jaren zijn er in Nederland gemiddeld 1.4 mln. winkeldiefstallen gepleegd, waarvan 35% volgens de KLPD werd gepleegd door mobiele bendes.³⁰ Dit houdt in dat er gemiddeld ongeveer 490.000 winkeldiefstallen jaarlijks worden gepleegd door mobiele bendes uit Oost-Europa in Nederland. Nadat er acht Oost-Europese landen aan het Schengen gebied waren toegevoegd, groeide het aantal vermogensdelicten, die werden gepleegd door Oost-Europeanen. Toen Roemenië en Bulgarije ook aan de EU werden toegevoegd, steeg het aantal aanhoudingen van personen uit deze landen. Voorheen waren het voornamelijk Polen en Litouwers die verantwoordelijk waren voor winkeldiefstallen, maar de laatste jaren is het aantal Roemenen drastisch gestegen.³¹ Bij Media Markt – Saturn is in de 2012 naar schatting voor €203.000,- gestolen door mobiele bendes³².

Naast het bovenstaande gegeven is er ook informatie over het aantal aanhouding van mobiele bendes uit Oost Europa. In figuur 1 staat een overzicht van het totaal aantal aanhoudingen van mobiele bendeleden van de afgelopen jaren³³. De cijfers van 2013 waren nog niet beschikbaar.

	2007	2008	2009	2010	2011	Totaal
Polen	137	142	208	242	302	1031
Roemenië	78	86	107	165	186	622
Litouwen	18	23	52	54	67	214
Bulgarije	32	34	38	40	25	169

figuur 1

Dit kalender jaar is er een nieuw onderzoek gestart naar de aanhoudingen van mobiele bendeleden. Dit onderzoek is verricht door de nationale politie.

²⁹ Hoogstraaten. P. E. H. (2009). *Itinerant groups target stores in European Union*. Enschede: Joh

³⁰ Hoogstraaten. P. E. H. (2009). *Itinerant groups target stores in European Union*. Enschede: Joh

³¹ Hoogstraaten. P. E. H. (2009). *Itinerant groups target stores in European Union*. Enschede: Joh

³² Schatting gemaakt naar aanleiding van geconstateerde winkeldiefstallen door A.J. van der Meij

³³ Kaijen, G. J. (2013) *Overzicht aanhoudingen mobiele bendes*

In figuur 2 staat een overzicht van de Litouwse en Roemeense mobiele bendeleden, het aantal winkeldiefstallen en het aantal leden per netwerk (wat kon worden aangetoond). In de tabel wordt er gesproken over unieke verdachten. Dit zijn unieke individuen die zijn aangehouden. Deze twee nationaliteiten zijn volgens de geïnterviewden de meest voorkomende dadergroepen op het gebied van winkeldiefstal.

De cijfers in de onderstaande tabel zijn gemeten tussen 01-01-2013 en 29 mei 2013. De metingen zijn gebaseerd op gevallen waarbij een aanhouding is verricht³⁴.

Nationaliteit	Aantal winkeldiefstallen	Unieke verdachten	Leden per netwerk
Litouwse	151	104	12 tot 13 personen
Roemeense	567	609	4 tot 12 personen

Figuur 2

Modus operandi

De rondtrekkende bendes trekken met ongeveer 3 tot 5 man rond. De bendeleden gaan één voor één een winkel in, zodat ze niet worden herkend als groep.³⁵ Vaak leiden 1 of meerdere personen het winkelpersoneel of de beveiliging af en een ander persoon pakt het te stelen goed. Deze neemt het product mee en plaatst het product op een andere plek in de winkel. Vaak zoeken ze een plek op waar weinig (camera)toezicht is. Hierna komt een ander bendelid en deze verwijdert bijvoorbeeld de productbeveiliging of stopt het te stelen goed in een geprepareerde tas (zie paragraaf 5.1.3). Vaak hebben de bendeleden een briefje met de te stelen goederen erop. Ook komt het voor dat er een opdrachtgever met de uitvoerders meeloopt. Deze opdrachtgever wijst aan welke producten de uitvoerders moeten meenemen en de uitvoerders stoppen deze in een geprepareerde tas. Buiten de winkel staat vaak iemand op de uitkijk in een vluchtauto. Deze houdt alles in de gaten en diegene zorgt ervoor dat die bendeleden direct de omgeving kunnen verlaten. Zodra de bendeleden producten hebben gestolen, worden deze verstopt in opbergvoertuigen of soms zelfs begraven in het bos. De goederen worden dan opgegraven om vervolgens getransporteerd te worden naar het land van herkomst van de bende. Als de producten in het land van de criminele organisatie zijn gekomen, zullen deze worden verhandeld op de zwarte markt, maar ook in Nederland en andere landen.

Goederen

Uit de interviews is gebleken, dat de mobiele bendes goederen stelen op bestelling. Zoals hiervoor is beschreven komt het in de praktijk voor, dat de bendeleden een lijst krijgen met te stelen goederen of de producten worden aangewezen in de winkel door een opdrachtgever. Volgens de security managers worden enkel de goederen gestolen die een hoge waarde hebben. Volgens alle geïnterviewde security managers en beveiligingscoördinatoren is de schade per winkeldiefstal door mobiele bendes varieert van enkele honderden euro's tot enkele duizenden euro's per diefstal³⁶. Hiernaast zijn volgens de hoogleraar criminologie, de goederengroepen gewild die makkelijker verhandelbaar zijn en gewild onder de afnemers.

³⁴ Kaijen, G. J. (2013) *Overzicht aanhoudingen mobiele bendes*

³⁵ Interview D. Siegel-Rozenblit (27-05-2013 te Utrecht)

³⁶ Interviews security managers en beveiligingscoördinatoren

5.2 Waar komen de mobiele bendes vandaan?

De mobiele bendes komen voornamelijk uit Oost-Europese landen. Landen van oorsprong zijn onder andere³⁷:

- Polen
- Bulgarije
- Litouwen
- Roemenië
- Georgië
- Moldavië
- Rusland
- Albanië

Media Markt – Saturn heeft momenteel veel last van rondtrekkende Roemeense groepen³⁸. Uit de interviews is gebleken dat Roemenen ook bij andere retailers veel voorkomende dadergroepen zijn.

Waar opereren de mobiele bendes?

De mobiele bendes opereren voornamelijk in West-Europa. Landen waar mobiele bendes opereren zijn onder andere³⁹:

- Nederland
- België
- Duitsland
- Denemarken
- Frankrijk
- Italië
- Spanje
- Zweden
- Zwitserland
- Oostenrijk
- Griekenland
- Engeland

De mobiele bendes opereren op verschillende markten. Vaak stelen de bendes producten op bestelling. De bendes die zich richten op winkeldiefstal, stelen verschillende soorten goederen. Designerkleding, cosmetica, consumentenelektronica en gereedschap zijn enkele voorbeelden van goederen waar de bendes zich op richten⁴⁰.

5.3 Hulpmiddelen

De rondtrekkende bendes maken gebruik van verschillende soorten hulpmiddelen. Deze hulpmiddelen worden gebruikt om de productbeveiliging te omzeilen of om deze niet werkzaam te maken. Op deze manier is het mogelijk om producten te stelen, zonder dat er een alarm af gaat bij het verlaten van de winkel. De hulpmiddelen kunnen zelf worden geproduceerd met behulp van

³⁷ Hoogstraaten. P. E. H. (2009). *Itinerant groups target stores in European Union*. Enschede: Joh

³⁸ Interview A.J. van der Meij (Rotterdam 28-05-2013)

³⁹ Hoogstraaten. P. E. H. (2009). *Itinerant groups target stores in European Union*. Enschede: Joh

⁴⁰ Interview G. J. Kaijen (01-05-2013)

filmpjes op het internet. Vooral op youtube staan veel filmpjes over het maken van hulpmiddelen voor winkeldiefstal. Ook zijn er websites waar complete hulpmiddelen te koop zijn in verschillende prijsklassen. Hieronder is een overzicht van hulpmiddelen die door mobiele bendes zijn gebruikt door mobiele bendes, bij Media Markt – Saturn, om winkeldiefstal te plegen:

Geprepareerde tassen

Geprepareerde tassen, ook wel rooftassen genoemd, zijn tassen die aan de binnenkant zijn voorzien van metaalfolie of ander materiaal. Dit is gedaan, zodat de alarmpoortjes niet af gaan als er elektronische productbeveiliging doorheen gaat. De alarmpoortjes geven een alarm af, zodra er een artikel met productbeveiliging doorheen gaat. Door de geprepareerde tassen kan een alarmpoortje niet meer waarnemen dat er productbeveiliging doorheen gaat. Hierdoor zullen de poortjes dus geen alarm geven en kan de dief zonder alarm de winkel verlaten met het gestolen product.

Jammers

Jammers worden ook gebruikt om de detectiepoortjes niet werkzaam te maken. De detectiepoortjes zenden radio frequentie (RF) signalen uit naar elkaar. Zodra er productbeveiliging doorheen gaat, worden de poortjes geactiveerd. Dit komt doordat de productbeveiliging ook RF signalen uitzendt, maar dan op een andere frequentie. Jammers zorgen ervoor dat de signalen van de poortjes worden verstoord, zodat deze niet kunnen opmerken dat er productbeveiliging doorheen gaat.

Schroevendraaiers

Schroevendraaiers worden gebruikt om beveiligingsboxen op te breken of andere vormen van product beveiliging te verwijderen of kapot te maken.

Productbeveiliging ontkoppelaars

Om productbeveiliging te verwijderen heeft het winkelpersoneel ontkoppelaars nodig. Deze zorgen ervoor dat de productbeveiliging op de juiste wijze wordt verwijderd. Het komt voor dat leden van de mobiele bendes in het bezit zijn van ontkoppelaars. Dit betekent dat de bendeleden de productbeveiliging zelf kunnen verwijderen en deze kunnen de producten zonder alarmering meenemen uit de winkels.

Sterke magneten

Hiervoor werd al vermeld, dat er ontkoppelaars zijn om productbeveiliging te verwijderen. Deze ontkoppelaars zijn na te maken. Door sterke magneten op een bepaalde manier te plaatsen op de productbeveiliging, kan de productbeveiliging worden verwijderd. De sterke magneten werken dan als het ware als ontkoppelaars.

De hierboven genoemde hulpmiddelen zijn gevonden tijdens aanhoudingen van mobiele bendeleden bij Media Markt en Saturn vestigingen. Er is een inventarisatie gemaakt van de hulpmiddelen en de bovenstaande informatie komt uit de inventarisatie. Deze inventarisatie is gemaakt door A. J. van der Meij.

6. Onderzoeksresultaten deelvraag 2: *Wat wordt er momenteel tegen mobiel banditisme ondernomen en wie zijn er bij de aanpak betrokken?*

6.1 Interne maatregelen

Er worden intern maatregelen getroffen door retailers, om de schade door mobiel banditisme tegen te gaan. Algemene beveiligingsmaatregelen zoals productbeveiliging en beveiligingsbeambten, worden ook ingezet om diefstal van mobiele bendes tegen te gaan. Hieronder is een analyse⁴¹ te vinden van beveiligingsmaatregelen die door Media Markt – Saturn worden ingezet. Deze maatregelen zijn ingezet om winkeldiefstal, al dan niet door mobiele bendes, tegen te gaan. De maatregelen zullen worden beschreven en daarna zullen de functies worden verklaard vanuit de *rational choice theory* en *situational crime prevention*.

Fysieke maatregelen

Camerasysteem

Retailers kunnen camerasystemen plaatsen in hun winkel. Het camerasysteem kan een afschrikkende werking hebben op de verdachte, omdat deze het idee heeft dat diegene in de gaten wordt gehouden.⁴² Ook kan de beveiligingsbeambte met behulp van het camerasysteem de winkel observeren vanuit zijn kantoor. Hierdoor kan de beveiligingsbeambte verdachte personen volgen, zonder dat de beveiligingsbeambte fysiek achter de verdachte personen aan hoeft te lopen. Hiernaast kan het camerasysteem worden gebruikt om opgenomen beelden terug te kijken. Dit kan worden gedaan om een diefstal op te lossen of om bewijsmateriaal te verzamelen. De functies van het camerasysteem zijn te verdelen in preventieve en reactieve functies. Een preventieve functie is, dat de verdachte het gevoel heeft dat pakkans wordt vergroot. Hierdoor kunnen de verdachten ervoor kiezen, om de winkeldiefstal niet te plegen. Het kan dus als riskanter worden geschat door de verdachte, om de winkeldiefstal te plegen.

Volgens alle geïnterviewde security managers worden de professionele bendeleden niet afgeschrikt door het camerasysteem. Volgens hen hebben de bendeleden hun strategieën daarop aangepast. Het camerasysteem heeft dus geen afschrikkende werking op de mobiele bendeleden. Ze komen binnen en slaan binnen enkele minuten toe en verlaten dan de winkel weer. Daarom is er gekeken naar reactieve functies van het camerasysteem. Door het plaatsen van een camerasysteem kan de beveiligingsbeambte vanuit zijn kantoor verdachte personen volgen. Dit is een reactieve functie van het camerasysteem. Uit de interviews is gebleken, dat er een aantal aanhoudingen zijn gedaan met behulp van het camerasysteem. De pakkans van de dieven kan dus worden vergroot, door de inzet van het camerasysteem. Een andere functie van het camerasysteem is het opslaan van camerabeelden. De beelden worden voor een bepaalde tijd bewaard. Uit deze opgeslagen beelden kunnen winkeldiefstallen worden opgelost⁴³. Ook kan uit de opgeslagen beelden worden gehaald, wie de winkeldiefstal heeft gepleegd. Hierdoor kan beeldmateriaal worden opgeslagen van de verdachten. Onder beeldmateriaal kunnen videobeelden en foto's van de verdachten worden verstaan. Deze laatste functie is van belang bij het verspreiden van informatie over mobiele bendes. Fotomateriaal van personen mag intern worden verspreid om winkeldiefstal tegen te gaan. Ook

⁴¹ Meij, A. J. van der & Eimers, E. (2013), *Inventarisatie van beveiligingsmaatregelen*. Media Markt – Saturn Holding Nederland B.V. : Rotterdam

⁴² Schijndel, A. van & Schreijenberg(2012). *Daders over cameratoezicht Politie & Wetenschap, Apeldoorn; Regioplan Beleidsonderzoek, Amsterdam*

⁴³ Interview Z. Puaca (22-05-2013) te Rotterdam)

worden de beelden gestuurd naar de Nationale Politie. Deze verwerkt het fotomateriaal en zoekt naar verbanden en brengt eventuele netwerken in kaart. Hierdoor kan er een beeld worden geschetst welke bendeleden samenwerken en dat ze daadwerkelijk in groepsverband samenwerken. Zodra er kan worden aangetoond, dat de mobiele bendeleden in georganiseerd verband werken, kan dit van invloed zijn op de vervolgstappen in het strafproces. Dit laatste is aan de orde, indien de bendeleden zijn aangehouden en meegenomen naar het politiebureau⁴⁴.

Productbeveiliging⁴⁵

Een groot gedeelte van retailers, waaronder Media Markt en Saturn, hebben producten beveiligd met productbeveiliging. Productbeveiliging is er in verschillende vormen. De productbeveiliging zorgt ervoor dat de poortjes bij de in- en uitgang alarmeren, zodra er productbeveiliging doorheen gaat. Op deze manier kunnen dieven geen producten zonder alarmering meenemen. Hieronder zijn enkele vormen van productbeveiliging nader uitgelegd.

Beveiligingsstickers (EAS)

Beveiligingsstickers zijn stickers die het poortalarm activeren. Deze vorm van productbeveiliging wordt ook wel Electronic Article Surveillance (EAS) genoemd. Beveiligingsstickers worden bij Media Markt – Saturn op de goedkopere producten geplakt vanaf 10,- euro. Ook de productgroepen die niet diefstalgevoelig zijn worden enkel door deze vorm van productbeveiliging beveiligd. Door het aanbrengen van de beveiligingsstickers maak je het de dief moeilijker, om het product zonder alarmering te ontvreemden.

Beveiligingsboxen

Een andere vorm van productbeveiliging zijn de beveiligingsboxen. Producten kunnen in deze boxen worden gedaan, waardoor de producten niet uit de verpakking kunnen worden gehaald. Deze boxen kunnen bij de kassa door de caissière worden opengemaakt, waarna de klant het product kan meenemen, mits deze betaald heeft. Beveiligingsboxen laten tevens het poortalarm afgaan. Een ander voordeel is de grootte van de beveiligingsboxen. Beveiligingsboxen hebben verschillende grootten en maten. Grotere beveiligingsboxen zijn moeilijker in bijvoorbeeld een (geprepareerde) heuptas te doen.⁴⁶ Deze maatregel maakt het de dief moeilijker om het product, inclusief beveiligingsbox, ongezien mee te nemen. Hierdoor wordt de moeilijkheidsgraad vergroot en de kans van slagen van de dief kan worden verkleind.⁴⁷ Deze beveiligingsmaatregel voegt vanuit de routine activity theory het element "traagheid" toe. Doordat een kleiner product in een grotere beveiligingsbox wordt gedaan, kan het moeilijker worden om het product in een tas te stoppen. Dit veroorzaakt traagheid.

Beveiligingsspinnen

Naast de hiervoor genoemde vormen van productbeveiliging, zijn er ook nog de beveiligingsspinnen. Deze beveiligingsspinnen kunnen om de verpakking van een product worden bevestigd, door twee koorden om de verpakking heen te doen. Deze koorden komen samen in een blok waarmee het poortalarm wordt geactiveerd en waar de beveiligingsspin met een ontkoppelaar te verwijderen is. Tevens is de beveiligingsspin voorzien van een sabotagealarm. Dit alarm gaat af als een

⁴⁴ Interview G.J. Kaijen (01-05-2013 te Zoetermeer)

⁴⁵ Meij, A. J. van der & Eimers, E. (2013), Inventarisatie van beveiligingsmaatregelen. Media Markt – Saturn Holding Nederland B.V. : Rotterdam

⁴⁶ Interview Z. Puaca (22-05-2013 te Rotterdam)

⁴⁷ Baker, Brian D. & Sternfield, Robert(2010). *The professional Protection Officers*. Burlington: Butterworth Heineman

beveiligingsspin wordt gesaboteerd of indien er wordt getracht de beveiligingsspin te verwijderen d.m.v. breuk of forcering.

Met deze maatregel wordt het de potentiële dief moeilijker gemaakt, doordat de maatregel het poortalarm af laat gaan en moeilijk te verwijderen is zonder alarmering. Hierdoor kan de potentiële dief de situatie dusdanig inschatten, dat diegene een kleinere of geen kans heeft van slagen.

Showmodellenbeveiliging

Showmodellen van foto- en spiegelreflexcamera's worden beveiligd door showmodellenbeveiliging. Deze vorm van beveiliging bestaat uit een statief waar de camera op wordt geplaatst. Het is mogelijk om de camera van het statief te halen, om het product goed te kunnen bekijken en uit te proberen. De camera wordt dan nog beveiligd door een kabel welke aan de camera en het statief is bevestigd. Indien deze kabel wordt gesaboteerd, geeft de showmodellenbeveiliging een alarm. Vanuit de routine activity theory voegt deze beveiligingsmaatregelen het element "traagheid" toe. Doordat het showmodel beveiligd is en dus vast zit, wordt het moeilijker voor de potentiële dader om het product te stelen.

Bandoleerbanden

Bandoleerbanden worden ook gebruikt als productbeveiliging. Deze banden worden om verpakkingen bevestigd. Dit is gedaan, zodat er geen mogelijkheid is om de verpakking open te maken. Hierdoor kunnen dieven geen producten uit de verpakking halen, maar kunnen ze ook niet duurdere producten in goedkopere dozen verstopten. Ook kan de caissière aan de kassa direct zien of een doos is opengemaakt, omdat de bandoleerbanden niet meer (correct) om de verpakking heen zitten.

Alarmpoortjes

Media Markt en Saturn vestigingen zijn voorzien van alarmpoortjes bij de in- en uitgang. De alarmpoortjes geven een signaal of, zodra er productbeveiliging tussendoor gaat. De poortjes bij de ingang hebben deze functie ook, maar deze poortjes zijn tevens voorzien van metaaldetectie. Deze metaal detectie geeft een signaal af, zodra er metalen met een grootte van ongeveer een A4-formaat tussen de poortjes doorgaan. Echter is dit signaal niet te horen in de vestiging, maar wordt het signaal gestuurd naar een apparaatje. Dit apparaatje kan bij door bijvoorbeeld een beveiligiger worden gedragen. Hierdoor kan de beveiligiger kijken of er een verdachte situatie is, indien het apparaatje het signaal afgeeft. Deze maatregel is toegepast om de zogenaamde geprepareerde (roof)tassen te detecteren en te weren uit de vestiging.

Lockers

In de vestigingen van Media Markt – Saturn staan lockers bij de ingang van de vestiging. Hier kunnen de klanten (grote) tassen in plaatsen, zodat deze tassen niet mee de vestiging in hoeven. Het wordt de vestigingen aangeraden om de tassen zo veel mogelijk in de lockers te plaatsen. Hierdoor ontnem je de winkeldieven de kans om (geprepareerde) tassen mee de winkel in te nemen. De kans van slagen wordt op deze manier verkleind, doordat ze geen gebruik kunnen maken van een tas. Het is overigens niet verplicht voor de vestigingen om gebruik te maken van de lockers, maar het wordt wel aangeraden door de security manager. De vestigingsdirecteuren hebben verschillende meningen over de inzet van de kluisjes.

Volgens A. J. van der Meij hebben enkele vestigingsdirecteuren de volgende redenen om de lockers niet te gebruiken:

- Niet klantvriendelijk
- Moeilijk na te leven, omdat de vestiging zich in een winkelcentrum bevindt en dat heel veel klanten hierdoor één of meerdere tassen bij zich hebben
- Niet genoeg kluisjes
- Weinig diefstal met behulp van (geprepareerde) tassen

Door het weren van de tassen, blijft het tevens overzichtelijk of iemand toch een tas bij zich draagt. Mocht er toch iemand zijn die een tas bij zich draagt, dan zou deze aangesproken kunnen worden hierdoor.

Surveillance

Beveiligingsbeambten

Retailers kunnen er voor kiezen om beveiligingsbeambten in te zetten. Deze beveiligingsbeambten worden om meerdere redenen ingezet. Een van de redenen is de taak om winkeldiefstal tegen te gaan. De beveiligiger kan dit verwezenlijken door winkelsurveillance. Deze kan bij de in- of uitgang staan en er kan gebruik worden gemaakt van het camerasysteem. Een van de doelen is de winkeldieven aanhouden, om op deze manier winkeldiefstal tegen te gaan. De beveiligingsbeambten kan de verdachte aanhouden en deze aan de politie overdragen. Ook kan een taak van de beveiligiger zijn, om de productbeveiliging te controleren. Hierbij wordt er gekeken of de beveiliging op de juiste wijze is aangebracht.

Het inzetten van beveiligingsbeambten, kan op verschillende manier worden verklaard vanuit de theorieën. Door de inzet van beveiligingsbeambten kan de pakkans van de verdachte worden vergroot. Hiernaast kan de dief de inschatting maken, dat de kans van slagen niet groot genoeg is (rational choice theory). De functie van beveiligingsbeambten kan zowel preventief zijn, als repressief. De repressieve functie is het fysiek surveilleren, verdachte personen volgen met behulp van het camerasysteem, het aanhouden van verdachten en bijvoorbeeld productbeveiliging controleren. De preventieve functies zijn het afschrikken van de dader, doordat de pakkans vergroot lijkt te zijn en de kans van slagen voor de verdachte verkleind.

Organisatorische maatregelen

Informatie verspreiden over landelijk opererende groepen

Informatie verspreiden over landelijk opererende groepen wordt bij Media Markt – Saturn veel gedaan. Hierbij stuurt de security manager informatie en foto's naar beveiligingsbeambten in de vestigingen. Dit wordt gedaan, zodat de beveiligingsbeambten de groepsleden tijdig kunnen herkennen. Hierdoor kan de diefstal eventueel mee worden voorkomen, doordat de beveiligingsbeambte het bendelid in de gaten kan houden.

Hiernaast kunnen medewerkers ook alert worden gemaakt door trainingen te geven. Tijdens deze trainingen worden medewerkers ingelicht over de modus operandi van mobiele bendes. Er wordt verteld waar de medewerkers op moeten letten om (landelijk opererende) winkeldieven te signaleren en wat ze hierna kunnen ondernemen. Door medewerkers te trainen op dit gebied, kan men betrokkenheid en alertheid creëren, maar ook bewustwording. Hierdoor wordt het beveiligen van de goederen een taak van iedereen en niet enkel van de beveiliging. Dit kan resulteren in meer

aanhoudingen en minder schade door winkeldiefstal.⁴⁸ Later zal meer worden verteld over het belang van het trainen van medewerkers.

Trainingen voor medewerkers

Om de schade van mobiele bendes te beperken kan men, zowel preventief als repressief te werk gaan. Uit de interviews is gebleken, dat het bewustmaken van de medewerkers op de werkvloer een belangrijke preventieve maatregel is. Met bewustmaken wordt in dit geval bedoeld, dat de medewerkers moeten weten dat het probleem er is. Hiernaast kunnen medewerkers tevens worden getraind, om tijdig mobiele bendeleden of hun modus operandi te herkennen. Naast het trainen in het herkennen van de bendeleden, is het ook van belang dat de medewerkers weten hoe ze moeten handelen, indien ze verdachte personen zien. Door de modus operandi uit te leggen en de medewerkers duidelijk te maken dat winkeldiefstal niet de taak is van enkel de beveiliging, kunnen medewerkers worden betrokken bij de aanpak van winkeldiefstal door mobiele bendes.

Winkelontzeggingen

Indien een persoon wordt aangehouden voor bijvoorbeeld winkeldiefstal, dan krijgt deze een winkelontzegging. Deze winkelontzegging kan een duur hebben van 12 of 24 maanden en kan zowel lokaal zijn (één vestiging) als landelijk (alle vestigingen). Als iemand met een winkelontzegging een vestiging betreedt, dan kan deze aangehouden op grond van huisvredebreuk. Deze maatregel wordt ondernomen om dieven of ongewenste personen buiten de vestigingen te houden.

6.2 Externe maatregelen

Momenteel zijn meerdere partijen betrokken bij een publieke en private samenwerking⁴⁹. Vier dan de vijf geïnterviewde security managers maken deel uit van deze samenwerking. De hiervoor genoemde partijen komen periodiek bijeen om problemen te bespreken waar men tegenaan loopt. Hierdoor kan er in kaart worden gebracht wat er in de detailhandel gebeurt, maar ook de trends en vorderingen op nationaal niveau.

De private partijen die participeren in de werkgroep zijn:

- Media Markt – Saturn
- Vroom en Dreesmann
- Dirk van den Broek
- BCC
- AS Watson
- Detailhandel Nederland
- Het Centrum Criminaliteitspreventie Veiligheid (CCV)
- Intergamma
- TNO

Publieke partijen die mee doen aan deze pilot zijn:

- De Nationale Politie
- Leden van het Ministerie van Veiligheid en Justitie
- Leden van het Openbaar Ministerie

⁴⁸ Nachtergaele, E. (2007). *Winkeldiefstal: een zaak van iedereen*. Katho Departement IPSOC: Leuven

⁴⁹ Interviews security managers en G. J. Kaijen (05-2013)

Al deze partijen komen periodiek bij elkaar om het onderwerp mobiel banditisme te bespreken. Hier kunnen de private partijen vertellen waar zij tegenaan zijn gelopen in de voorgaande periode. Ook kan de Nationale Politie de private partijen informeren over nationale trends, statistieken en verwachtingen. De samenwerking is tevens opgestart om de detailhandel een mogelijkheid te bieden om hun problemen te kunnen uiten. Dit houdt dus in dat met deze samenwerking tevens een soort aanspreekpunt wordt gevormd voor de private partijen uit de detailhandel. Naast deze werkgroep is er ook de Gemeenschappelijke Informatie Organisatie (GIO). Waar enkele security managers, de Nationale Politie en het Ministerie van Veiligheid en Justitie aan deelnemen.

Informatie verspreiden

De hierboven genoemde PPS is gevormd met als doel om integraal informatie te verspreiden. Op deze manier kan men van elkaar leren en er kunnen trends in kaart worden gebracht. Dit laatste kan van belang zijn om preventieve maatregelen te nemen, naar aanleiding van informatie over trends.⁵⁰ Informatie die vanuit de Nationale Politie met private partijen kan worden gedeeld zijn bijvoorbeeld trends op het gebied van producten, tijdstippen waarop de mobiele bendes voornamelijk toeslaan en modus operandi. Deze informatie kan de politie deels uit het systeem halen uit bijvoorbeeld aangiftes. Hiernaast is uit de interviews naar boven gekomen, dat vooral de informatie over de modus operandi van de mobiele bendes en de trends op het gebied van goederengroepen, voornamelijk vanuit de retailers moet komen. Het is hierbij van belang dat retailers de Nationale Politie zo goed mogelijk informeren over modus operandi en gestolen goederen en/of merken.

Samenwerken op lokaal niveau

A. Glaser gaf aan dat er degelijk behoefte is aan samenwerking met de directe omgeving⁵¹. Bij de Media Markt vestiging te Rotterdam Alexander, wordt er nauw samengewerkt in de vorm van een beveiligingsoverleg. Dit is een overleg, waarin elke week enkele beveiligingscoördinatoren van winkelketens en het winkelcentrum, de lokale politie en leden van stadstoezicht Rotterdam samenkomen om de huidige stand van zaken te bespreken.” *Hierin worden problemen, aanhoudingen, winkerverboden en dergelijke zaken besproken. De samenwerking moet zorgen voor een veiliger winkelcentrum en een goede samenwerking tussen alle betrokken partijen. Het doel is tevens een samenwerking, waarin iedereen elkaar kan helpen indien nodig*”, aldus Z. Puaca. Naast de hiervoor genoemde punten, heeft de samenwerking nog een aspect om het winkelgebied veilig te houden. Er wordt namelijk gewerkt met een collectief winkerverbod. Als een persoon een winkerverbod krijgt van een winkel binnen het winkelcentrum krijgt, dan krijgt de persoon een collectief winkerverbod indien de persoon weer in de fout gaat binnen het winkelcentrum. Volgens de beveiligingscoördinator van Media Markt Rotterdam Alexander wordt er gecommuniceerd met de beveiliging van het winkelcentrum, om te controleren of de aangehouden persoon al ergens een winkelontzegging heeft ontvangen. Mocht dit het geval zijn, dan krijgt de persoon een collectief winkerverbod. Dit houdt in dat de persoon niet meer in het winkelcentrum mag komen. Doet deze persoon dit wel, dan kan deze aan worden gehouden op grond van huisvredebreuk. Dit wordt gedaan om dieven buiten de winkels en het winkelcentrum te houden.

Convenant

Er is een convenant opgesteld tussen een grootwinkelbedrijf in de detailhandel, een particulier onderzoeksbureau, de politiechef van de eenheid Oost-Brabant en de hoofdofficier van justitie van het arrondissementsparket Den Bosch, waarin een samenwerkingsverband wordt opgesteld. In dit samenwerkingsverband wordt er getracht, om een particulier onderzoeksbureau het onderzoek naar mobiele bendes op pakt, waar de bevoegdheden van de politie stoppen. Dit wordt gedaan om de

⁵⁰ Eimers, E. (2013) Beveiligingsmaatregelen Media Markt – Saturn. Rotterdam: Hogeschool INHolland

⁵¹ Interviews Z. Puaca & A. Glaser (05-2013)

meest prioritaire groepen mobiele bendes of rondtrekkende dadergroepen te signaleren en te volgen, met als doel een particulier onderzoek te starten, ter voorbereiding op kansrijke strafrechtelijk optreden.⁵² De uitkomst van de pilot zal voor andere retailers interessant kunnen zijn, om mobiel banditisme integraal tegen te gaan.

In de onderstaande tabel staat een overzicht van de ondernomen maatregelen tegen mobiel banditisme:

<i>Fysieke maatregelen</i>	<i>Surveillance</i>	<i>Organisatorisch</i>
Camerasysteem Productbeveiliging: Beveiligingsstickers Beveiligingsbox Bandoleerbanden Showmodellenbeveiligings Alarmpoortjes Lockers	Beveiligingsbeamten Camerasysteem	Informatie vergaren Informatie verspreiden intern Informatie verspreiden extern Trainingen voor werknemers Publiek private samenwerking Samenwerking op lokaal niveau Winkelontzeggingen Convenant

Figuur 3

⁵² Convenant particulier onderzoek mobiel banditisme detailhandel. Den Bosch, 15 mei 2013

7. Onderzoeksresultaten deelvraag 3: Wat zijn belemmerende factoren bij de aanpak tegen mobiel banditisme?

De aanpak van mobiele bendes kent ook belemmeringen. Deze belemmeringen zorgen ervoor, dat de aanpak van winkeldiefstallen door mobiele bendes gecompliceerder wordt gemaakt. In deze paragraaf wordt dit onderwerp uitgewerkt.

Open grenzen

G. J. Kaijen: "Een groot probleem betreffende rondtrekkende bendes, zijn de open grenzen"⁵³. In het Schengenverdrag staan regelingen op het gebied van vrij vervoer van personen binnen de landen die binnen het Schengengebied, of Schengenzone, (hierna worden deze landen "lidstaten" genoemd) vallen. Hierdoor kan iedereen zich binnen de grenzen van de lidstaten zich, zonder controle verplaatsen. Het is namelijk niet toegestaan om, mits er geen kritieke situatie zich voordoet, gericht paspoort controles te doen⁵⁴. Dit zorgt ervoor dat ook mobiele bendes zonder enige controle tussen de lidstaten kunnen verplaatsen om daar verder criminele handelingen te verrichten. Uit onderzoek is ook gebleken dat het aantal Oost-Europese criminelen in West-Europa groeide, nadat er acht Oost-Europese landen aan de Schengenzone werden toegevoegd. Het gaat hierbij om de volgende landen: Polen, Hongarije, Litouwen, Slovenië, Slowakije, Tsjechië, Letland en Estland. De criminaliteit uit Oost-Europa groeide nog meer, nadat Roemenië en Bulgarije aan de Europese Unie werden toegevoegd⁵⁵.

Privacy wet

Uit de interviews is gebleken dat een belemmerende factor in de aanpak van mobiele bendes, de privacy wetgeving is. Er wordt veel informatie over mobiele bendeleden gestuurd vanuit de retailers naar de Nationale Politie. Het probleem waar men tegenaan loopt, is het feit dat de politie geen informatie en/of gegevens naar private partijen kan sturen die zijn te herleiden naar natuurlijke personen⁵⁶. Private partijen onderling mogen dit ook niet. Hierdoor kan de Nationale Politie geen specifieke informatie verstrekken over bendeleden, aan de retailers. Personalia, verblijfplaats of bijvoorbeeld het kenteken van een auto zijn vormen van informatie welke de Nationale Politie niet mag delen met externe (private) partijen. De nationale kan enkel informatie verstrekken welke niet herleidbaar is naar een identificeerbaar persoon. Hierdoor kan de Nationale Politie enkel algemene informatie verstrekken over landelijke statistieken, trends en modus operandi van mobiele bendes.

Prioriteit van het delict

Uit de interviews is gebleken dat de prioriteit van winkeldiefstal niet hoog genoeg is, voor een goede vervolging. Winkeldiefstal door mobiele bendes, wordt niet gezien als een delict met een hoge prioriteit. Om deze reden kan het moeilijker worden tegengegaan. Er wordt minder tijd en geld voor vrijgemaakt voor de politiekorpsen om zich te richten op winkeldiefstal door mobiele bendes. Ook is uit de interviews gebleken, dat de prioriteit van het delict veranderd kan worden. Als er namelijk kan worden aangetoond, dat het gaat om een delict welke is gepleegd in georganiseerd verband, dan wordt het delict anders benaderd.

⁵³ Interview G.J. Kaijen (01-05-2013 te Zoetermeer)

⁵⁴ http://www.europa-nu.nl/id/vh1alz099lwi/schengen_en_visabeleid 23-04-2013

⁵⁵ Hoogstraaten. P. E. H. (2009). Itinerant groups target stores in European Union. Enschede: Joh

⁵⁶ http://wetten.overheid.nl/BWBR0011468/geldigheidsdatum_16-05-2013

Geen vaste woon- en verblijfplaats binnen Nederland

Naast het probleem van de open grenzen, loopt de Nationale Politie tegen het feit aan, dat de mobiele bendes uit Oost Europa geen vaste woon- of verblijfplaats in Nederland hebben⁵⁷. Hierdoor kan de politie geen invallen of huiszoekingen doen bij de bendeleden. Het komt voornamelijk voor dat er een groep(je) voor een korte periode van enkele dagen of voor een langere periode van enkele maanden in Nederland verblijft. Hierdoor is het niet mogelijk om tijdig te achterhalen waar de groepen zich huisvesten binnen Nederland. Zoals eerder in dit onderzoek is vermeld, verblijven de mobiele bendes zich vaak in motels of op campings. Dit is volgens de geïnterviewden een groot probleem voor de Nationale Politie.

Samenstelling van de mobiele bendes

De mobiele bendeleden komen in grote groepen, of kleine clusters, naar West-Europa.⁵⁸ Ze verblijven voor een bepaalde tijd in een land om vermogensdelicten te plegen. Als de bendeleden langs winkels gaan om winkeldiefstal te plegen, komt het voor dat er beeldmateriaal wordt opgenomen door het camerasysteem in de winkel⁵⁹. Deze beelden kunnen intern worden verspreid om andere vestigingen te informeren welke personen er landelijk opereren. De bendeleden verplaatsen zich in groepjes van ongeveer 5 personen door het land waar ze gestationeerd zijn. Om deze rondtrekkende bendeleden en groepen in kaart te kunnen brengen, is het van belang dat er foto's of videobeelden van deze lieden worden bewaard.⁶⁰ Zowel retailers als de nationale politie hebben in de interviews aangegeven, dat het verzamelen en intern verspreiden van foto's en andere gegevens helpt om mobiele bendes te herkennen en tegen te gaan. Een nadeel bij deze aanpak is de samenstelling van de groepjes. De groepjes verspreiden zich in verschillende samenstellingen door het land heen. Hierdoor is het volgens de Nationale Politie moeilijk om aan te tonen dat het om een georganiseerde dadergroep gaat.

Straffen

Een belemmering in de aanpak van mobiele bendes, zijn de straffen die worden gegeven aan de bendeleden. Uit de interviews is gebleken, dat een groot gedeelte van de aangehouden bendeleden binnen enkele dagen, soms zelf enkele uren, met een dagvaarding buiten staat. Dit komt doordat zij winkeldiefstal hebben gepleegd en dat is geen vergrijp om de dief lang op te sluiten⁶¹. Hierdoor ziet men in de praktijk bij Media Markt – Saturn, dat de bendeleden die zijn aangehouden, binnen enkele dagen weer winkeldiefstallen plegen. Door de lage straffen en het snelle vrijlaten van de bendeleden, kunnen ze ongestoord enkele dagen later hun praktijken weer uitvoeren. Uit de interviews is gebleken, dat op dit punt voornamelijk maatregelen moeten worden ondernomen. Door de lage straffen merken de security managers ook, dat de bendeleden die worden aangehouden, zich steeds minder aantrekken van hun omgeving. De bendeleden hebben vaak niks meer te verliezen en om deze reden maakt het ze niet uit of ze worden opgepakt of niet.⁶²

⁵⁷ Interview G.J. Kaijen (01-05-2013 te Zoetermeer)

⁵⁸ Hoogstraaten. P. E. H. (2009). *Itinerant groups target stores in European Union*. Enschede: Joh

⁵⁹ Interviews security managers (05-2013)

⁶⁰ Interview G.J. Kaijen (01-05-2013 te Zoetermeer)

⁶¹ Interview G.J. Kaijen (01-05-2013 te Zoetermeer)

⁶² Interviews security managers (05-2013)

Alleen preventieve maatregelen zijn niet genoeg

Gedurende het onderzoek is duidelijk geworden dat de preventieve maatregelen die door de security managers worden ondernomen, niet genoeg effect hebben op de mobiele bendes⁶³. Alle geïnterviewde security managers gaven dit aan. De mobiele bendeleden passen hun technieken en strategieën aan, op de preventieve maatregelen die tegen hen zijn ondernomen.

De ingezette productbeveiliging wordt ontweken door geprepareerde voorwerpen, door het verwijderen of saboteren van de productbeveiliging en het komt zelfs bij retailers voor, dat de dieven zich niks van het alarm aantrekken⁶⁴. Dit is door twee van de vijf security verteld. Het komt bij bijvoorbeeld warenhuizen voor, dat de dieven met een stapel producten de deur uit lopen, terwijl het alarm af gaat. Preventieve maatregelen op fysiek gebied weerhoudt de mobiele bendeleden niet tot nauwelijks. *“Dit komt doordat ze bij wijs van spreke een dag later, alweer hun strategie hebben aangepast om de maatregelen te omzeilen”*, aldus A. Glaser.

Een andere preventieve maatregel die wordt ondernomen door meerdere security managers, is het informeren en alert maken van medewerkers. Deze worden geïnstrueerd om winkelbezoekers te benaderen en aan te spreken. Dit wordt gedaan om de winkelbezoekers uit de anonimiteit te halen en volgens de security managers kan dit kan dieven afschrikken. Ook hierop hebben de bendeleden hun strategieën aangepast. Uit de interviews is gebleken, dat de bendeleden vaak met meerdere personen de winkel of het warenhuis binnenkomen. Enkele bendeleden leiden het winkelpersoneel af en andere lieden pakken de producten. Deze laatste personen geven de producten aan andere bendeleden en verlaten zelf de winkel zonder gestolen producten. De bendeleden die als laatste de producten krijgen, stoppen deze meestal in geprepareerde tassen of ze stelen de producten op een andere manier. Al deze stappen worden door de bendeleden genomen om zowel het winkelpersoneel, als de winkelbeveiliging op het verkeerde spoor te zetten. Ook kwam uit de interviews naar voren, dat de bendeleden doelgericht op de producten af gaan. Tussen het betreden van de winkel en het verlaten van de winkel, zit vaak enkele minuten en soms wel minder dan een minuut.⁶⁵ Dit wordt door alle security managers en beveiligingscoördinatoren verteld. Hierdoor wordt het de beveiliging en het winkelpersoneel moeilijk gemaakt, om tijdig in te grijpen.

Winkelpersoneel niet altijd alert

Uit de interviews is gebleken, dat de medewerkers vaak te weinig aandacht besteden aan winkeldiefstal (al dan niet door mobiele bendes). De verkopen en de commerciële doeleinden gaan voor. Dat is aan de ene kant begrijpelijk, maar aan de andere kant moet het de medewerkers duidelijk worden gemaakt dat winkeldiefstal tot op zekere hoogte een taak is van iedereen⁶⁶. Zij kunnen de extra ogen zijn, die de beveiliging kunnen inschakelen of alarmeren. Hiernaast kwam uit de interviews naar voren, dat winkelpersoneel niet alert is en niet (correct) reageert op indicatoren die winkeldiefstal aan kunnen duiden. Met indicatoren worden de indicatoren bedoeld, de signalen van een (eventuele) winkeldiefstal. De keuze om winkelpersoneel te betrekken bij dit proces is niet altijd de voorkeur van alle security managers, maar het grootste gedeelte vindt dat alle medewerkers een oogje in het zeil kunnen houden. Er wordt niet van ze verwacht dat ze mensen aanhouden, maar ze kunnen wel de beveiliging inlichten, zodat deze verdere stappen kunnen ondernemen.

⁶³ Interviews security managers (05-2013)

⁶⁴ Interviews security managers (05-2013)

⁶⁵ Interviews security managers (05-2013)

⁶⁶ Nachtergaele, E. (2007). *Winkeldiefstal: een zaak van iedereen*. Katho Departement IPSOC: Leuven

8. Resultaten deelvraag 4: Wat zijn de verbeteringen in de aanpak van mobiel banditisme?

Er worden veel maatregelen getroffen om winkeldiefstal door mobiele bendes tegen gaan. Deze maatregelen worden op lokaal en centraal niveau ondernomen. In dit hoofdstuk zullen de meest effectieve maatregelen uiteen worden gezet.

Samenwerking

De detailhandel in Nederland lijdt schade door mobiele bendes⁶⁷. Uit de interviews is gebleken dat de aanpak van mobiele bendes integraal moet zijn. Hierbij is vaak het onderwerp samenwerking naar boven gekomen. Deze samenwerking kan zowel tussen publieke partijen onderling, als een publieke private samenwerking. Deze twee vormen van samenwerking zullen hieronder worden uitgewerkt.

Publieke partijen onderling

Security managers van retailers wisselen in informeel verband regelmatig informatie uit⁶⁸. Hierbij kan men denken aan modus operandi en problemen waar de security managers tegenaan lopen. Zeer incidenteel worden er foto's gedeeld van de uitzonderlijke veel plegers. Hiernaast komen security managers ook periodiek samen in een vergadering met Detailhandel Nederland. Detailhandel Nederland behartigt de collectieve sociale en economische belangen van de detailhandel in Nederland⁶⁹. In deze vergaderingen komen de security managers en Detailhandel Nederland bij elkaar, om te vergaderen over onderwerpen als mobiel banditisme, een landelijke dader-/incidentendatabase en andere onderwerpen op het gebied van security. Het doel hiervan is, dat de detailhandel in Nederland met één standpunt naar buiten kunnen treden. Hiernaast maakt Detailhandel Nederland zich doorlopend sterk voor veranderingen in de wet- en regelgeving van Nederland, om een beter klimaat te creëren. In dit verband wordt er op centraal niveau effectief samen gewerkt met externe partijen.

Op lokaal niveau wordt er ook samengewerkt tussen private partijen onderling. Deze samenwerking kan zijn tussen beveiligingsverantwoordelijken van een winkelgebied of –centrum. De samenwerking ziet er voor een groot gedeelte hetzelfde eruit als de samenwerking op lokaal niveau. Deze samenwerkingen bestaan tevens uit informatie verspreiding⁷⁰. Modus operandi, trends en veel plegers zijn enkele voorbeelden waarover onderling wordt gecommuniceerd. Ook elkaar te hulp schieten in situaties waar het nodig is, kan voorkomen. Hierbij kan men denken aan hulp bij een aanhouding, als een retailer dit niet zelf kan oplossen. Hiernaast wordt er in het winkelcentrum Rotterdam Alexander gewerkt met collectieve winkelverboden⁷¹. Als iemand een winkelverbod heeft gekregen in een winkel en deze wordt hierna nog een keer aangehouden voor winkeldiefstal, dan krijgt deze een collectief winkelverbod. Dit houdt in, dat de persoon niet meer in het winkelcentrum mag komen voor een bepaalde tijd. Dit kan een afschrikkende werking hebben op de daders. Hiernaast gaf Z. Puaca aan dat de winkeldieven een hogere straf krijgen, als deze het winkelgebied betreden met een collectief winkelverbod. Hierdoor probeert men het winkelcentrum veilig te houden.

⁶⁷ <http://www.dedetailhandel.nl/nieuws/2013/319/Persbericht%20%7c%20Winkeliers%20slaan%20alarm%20m%20rooftas.html>

⁶⁸ Interviews A. J. van der Meij, L. Maas, L van Es, R. de Weerd en H. van Vliet (mei 2013)

⁶⁹ <http://www.dedetailhandel.nl/over%20ons/over%20ons>

⁷⁰ Interview Z. Puaca (22-05-2013 te Rotterdam)

⁷¹ Interview Z. Puaca (22-05-2013 te Rotterdam)

Publiek private samenwerking

Een andere vorm van samenwerking is de publiek private samenwerking. Er is een pilot gestart waarbij security managers, de nationale Politie, het ministerie van Veiligheid en Justitie en het Openbaar Ministerie samenkomen. Hier worden oplossingen gezocht en verbeteringen in de aanpak van mobiele bendes. Ook hier wordt onderling informatie uitgewisseld. Deze samenwerking is in de vorm van een partnerschapsarrangement. Dit houdt in dat de verschillende partijen als het ware horizontaal samenwerken. Bij partnerschapsarrangementen worden verschillende deel projecten en activiteiten van de verschillende partijen geïntegreerd. Het kan als het ware worden gezien als een samenwerkingsproject. De meerwaarde van deze vorm van PPS ligt hem in het uitwisselen van informatie en het bundelen van de kwaliteiten om betere resultaten te bereiken. Er is een convenant opgesteld tussen een grootwinkelbedrijf in de detailhandel, een particulier onderzoeksbureau, de politiechef van de eenheid Oost-Brabant en de hoofdofficier van justitie van het arrondissementsparket Den Bosch, waarin een samenwerkingsverband wordt opgesteld. Of dit een effectieve maatregel is, zal in de toekomst blijken.

De GIO is volgens de betrokken partijen een goede vorm van samenwerking. Er is nog wel plek voor verbeteringen, maar volgens alle betrokkenen zal de GIO in de toekomst veel effect hebben op de aanpak van mobiel banditisme.

Betrekken van medewerkers

Volgens A. J. van der Meij is het betrekken van medewerkers op de werkvloer een belangrijke en effectieve maatregel. Vaak wordt winkeldiefstal gezien als de taak van de beveiliging⁷². De beveiliging kan niet alles in de gaten houden en alles tegelijk doen. Om deze reden kan het betrekken van medewerkers een positief effect hebben op het tegengaan van winkelcriminaliteit. Door de medewerkers te trainen kan men bewustwording creëren, de medewerkers leren waar ze op moeten letten en de medewerkers leren wat ze in situaties moeten doen als ze een winkeldiefstal constateren. Er moet niet van de medewerkers worden verwacht, dat ze dieven aanhouden. Er kan van de medewerkers worden verwacht dat ze verdacht gedrag kunnen signaleren en dat ze weten welke vervolgstappen moeten nemen. Als er een verdachte situatie wordt gesignaleerd, moet de beveiliging op de hoogte worden gebracht. Deze zal verdere stappen ondernemen. Ook kunnen de medewerkers de verdachte persoon aanspreken vanuit klantvriendelijkheid, om hulp aan te bieden en de klant uit de anonimiteit te halen. Echter heeft dit laatste bij mobiele bendeleden geen zin⁷³. Deze hebben hun tactieken daar al op aangepast of ze trekken zich er niks van aan.

Trainen van medewerkers over winkelcriminaliteit en mobiel banditisme kan de medewerkers betrekken bij de aanpak van de onderwerpen. Tijdens deze trainingen kunnen er voorbeelden worden gegeven van de modus operandi, andere kenmerken van verdacht gedrag of winkeldiefstal. Hierdoor kunnen de medewerkers bewust worden gemaakt, van het feit dat het ook bij hen kan gebeuren. Ook moeten de medewerkers zich verantwoordelijk voelen voor hun afdeling. Door het verantwoordelijkheidsgevoel kunnen medewerkers ervoor kiezen om alerter op te treden.

⁷² Interview A. J. van der Meij en A. Glaser (mei 2013)

⁷³ Interviews security managers & beveiligingscoördinatoren (mei 2013)

9. Conclusies

Er worden veel maatregelen getroffen om winkeldiefstal, al dan niet door mobiele bendes, tegen te gaan. Toch blijft Media Markt – Saturn slachtoffer van winkeldiefstal door mobiele bendes. Hoe kan deze schade worden beperkt en wat zijn de stappen die kunnen worden ondernomen? Om dit te kunnen beantwoorden, zijn de volgende conclusies opgesteld en uitgewerkt.

Deelvraag 1: Wat is mobiel banditisme?

Wat is mobiel banditisme? Deze vraag is aan het begin van het onderzoek gesteld. Dit is gedaan om inzicht te krijgen in het fenomeen mobiel banditisme. Om goede aanbevelingen te kunnen geven, is het van belang dat er een beeld wordt geschept van het probleem. Onder mobiel banditisme kunnen rondtrekkende bendes uit Oost/Centraal Europa worden verstaan. De bendes komen naar West Europa om vermogensdelicten en/of fraude te plegen. Voorbeelden van deze vermogensdelicten zijn: winkeldiefstal, autodiefstal, inbraken, skimmen en ladingdiefstal uit vrachtwagens. In dit onderzoek stond het onderdeel winkeldiefstal centraal.

Mobiel banditisme is op te delen in twee verschillende vormen: de hit and run bendes (theorie professionele dief) en de georganiseerde criminele organisaties (theorie georganiseerde misdaad). De hit and run bendes zijn voornamelijk kleine groepjes, die voor een korte periode in ons land verblijven om vermogensdelicten en/of fraude te plegen. Deze groepjes zijn binnen enkele dagen weer het land uit. Naast deze groepjes zijn er ook de georganiseerde criminele organisaties actief op het gebied van winkeldiefstal. Dit zijn grotere groepen en deze verblijven langer in het land waar ze vermogensdelicten en/of fraude plegen. Deze groepen verblijven vaak in motels of op campings. Er heerst ook een hiërarchie in de georganiseerde criminele organisaties en er is zelfs een sanctiesysteem, als de bendeleden niet aan de verwachtingen voldoen. De leden van de georganiseerde criminele organisaties stelen voornamelijk op bestelling. Hierbij kan men denken aan een opdrachtgever die de te stelen producten aanwijst of lijstjes met producten die moeten worden ontvreemd.

De mobiele bendes maken gebruik van verschillende tactieken en ze maken hierbij gebruik van verschillende hulpmiddelen, om de winkeldiefstal te plegen. Meestal zijn er meerdere mensen bij de winkeldiefstal betrokken. Een paar bendeleden trekken de aandacht naar zich toe. De andere persoon zoekt de te stelen producten en verstoppt deze ergens in de winkel. Hierna komt er een nieuw persoon om het product in bijvoorbeeld een geprepareerde tas te doen. Buiten de winkel worden de gestolen producten vaak overgegeven aan een ander bendelid, die buiten staat te wachten en deze brengt de goederen naar de vluchtauto. Al deze stappen worden ondernomen om verwarring te creëren in de winkel. Daarnaast maken de bendeleden gebruik van hulpmiddelen om de winkeldiefstal te kunnen plegen. Geprepareerde voorwerpen, jammers, gereedschap en beveiligingontkoppelaars zijn voorbeelden van deze hulpmiddelen. De goederen die zijn gestolen belanden uiteindelijk op de zwarte markt in Nederland of deze producten gaan naar het land van herkomst van de mobiele bendes.

Deelvraag 2: Wat wordt er momenteel tegen mobiel banditisme ondernomen en wie zijn er bij de aanpak betrokken?

De maatregelen die Media Markt – Saturn onderneemt tegen mobiele bendes zijn te verdelen in interne en externe maatregelen. Deze maatregelen zullen hieronder worden uitgewerkt.

Interne maatregelen

Media Markt – Saturn onderneemt intern maatregelen om mobiel banditisme tegen te gaan. De functies van deze maatregelen kunnen vanuit de rational choice theory en de situational crime

prevention theory worden beschreven als, het verkleinen van de kans van slagen, het wegnemen van de motivatie en de pakkans vergroten. Hierbij kan men denken aan de inzet van het camerasysteem in de vestigingen en bijvoorbeeld het inzetten van productbeveiliging, zoals beveiligingsstickers, -boxen en -spinnen. Deze fysieke maatregelen zijn ingezet om winkeldiefstal in algemene zin tegen te gaan. Tevens worden er beveiligingsbeambten ingezet om winkeldiefstal tegen te gaan. Hiernaast wordt er intern veel gecommuniceerd vanuit de holding naar de beveiligingscoördinatoren in de vestigingen, over de mobiele bendes. Het verspreiden van informatie vanuit de holding wordt door de security manager gedaan. Hierbij worden foto's verspreid van landelijk opererende bendeleden, maar ook de modus operandi. Dit wordt gedaan, zodat de dieven en hun methoden tijdig herkend kunnen worden. Hierdoor kan men de pakkans vergroten.

Naast de beveiligingsbeambten lopen er ook medewerkers op de winkelvloer. Er wordt getracht om deze werknemers zo goed mogelijk te informeren en te trainen in het herkennen van mobiele bendes en hun werkwijzen. Op deze manier kunnen er meer oplettende ogen op de werkvloer zijn. De medewerkers kunnen verdachte personen of verdacht gedrag melden bij de beveiliging. Deze zal verdere stappen ondernemen. Ook dit is ondernomen om de bendeleden zo snel mogelijk te herkennen en de pakkans vergroten. Hiernaast kan ook de kans van slagen worden verkleind, voor de bendeleden (rational choice theory & situational crime prevention theory). Dit kan dus worden gezien als, zowel een preventieve als repressieve aanpak.

Externe maatregelen

Naast de interne maatregelen onderneemt Media Markt – Saturn ook maatregelen met externe partijen. In 2008 is er een publiek private samenwerking pilot gestart, waarbij security managers van retailers en grootwinkelbedrijven, de Nationale Politie, het Openbaar Ministerie en het Ministerie van Veiligheid en Justitie aan deelnemen. Dit samenwerkingsverband is gestart om integraal het probleem van mobiel banditisme aan te pakken. De samenwerking is vooral gebaseerd op het informeren van elkaar en het delen van informatie. Door het uitwisselen van informatie willen de retailers ervoor zorgen dat de kans van slagen wordt verkleind voor de mobiele bendes (rational choice theory). Ook het wegnemen van de motivatie om hier te komen (rational choice theory) is een belangrijk aspect in de aanpak. Uit de interviews is gebleken, dat de security managers vinden dat de publieke partijen actiever moeten worden in de aanpak van mobiele bendes. De preventieve maatregelen die worden ondernomen door de detailhandel zijn niet genoeg. In dit samenwerkingsverband wordt overlegd en vergaderd over ervaringen en wensen van, zowel de publieke als de private partijen. Security managers van retailers en grootwinkelbedrijven communiceren onderling ook en delen ervaringen en trends met elkaar.

De externe maatregelen hierboven zijn genomen op centraal niveau. Ook op lokaal niveau wordt er samengewerkt tussen beveiligingscoördinatoren en bijvoorbeeld de politie. Ook in dit samenwerkingsverband ligt de nadruk op het verspreiden en delen van informatie. De functie van de maatregel op dit niveau is de pakkans vergroten, de motivatie en de kans van slagen verkleinen (rational choice theory & Situational crime prevention theory). Door het verspreiden van de informatie kunnen de bendeleden tijdig worden herkend, maar als er genoeg bewijs is heeft dit ook gevolgen op de vervolging van de bendeleden. Als er aangetoond kan worden dat de aangehouden persoon lid is van een criminele organisatie, dan zal deze langer kunnen worden vastgehouden. Hierdoor worden de bendeleden van de straat en uit de winkels gehouden. Dit gebeurt echter nog te weinig volgens de security managers en beveiligingscoördinatoren. Er is hiernaast een pilot gestart waarbij een grootwinkelbedrijf samen gaat werken met een particulier onderzoeksbureau, het Openbaar Ministerie en de politie. Deze pilot zal in de toekomst inzicht moeten bieden voor de detailhandel, in het proces van het onderzoek naar en de aanpak van mobiele bendes.

Deelvraag 3: *Wat zijn belemmerende factoren en kansen bij de aanpak tegen mobiel banditisme?*

De schade door mobiele bendes is groot in de detailhandel. Uit de interviews is gebleken, dat enkel preventieve maatregelen tegen het probleem niet genoeg zijn. De aanpak van mobiele bendes wordt belemmerd door meerdere factoren. De open grenzen zijn hiervan een voorbeeld. Door het Verdrag van Schengen mogen er geen grenscontroles plaatsvinden aan de binnengrenzen binnen het Schengengebied. Hierdoor hebben de criminele groepen de mogelijkheid om zich vrij te verplaatsen door de aangesloten landen met de gestolen goederen. Vanuit de rational choice theory heeft deze belemmering, een verkleinde pakkans en een vergrote kans van slagen voor de bendes als gevolg. Uit onderzoek is tevens gebleken dat de aantallen van Oost Europese criminelen zijn gestegen sinds de "open grenzen".

Hiernaast is de privacy wetgeving een belemmering bij de aanpak van mobiele bendes. De Nationale Politie heeft veel informatie over benedeleden. Vaak bestaat deze informatie uit de personalia, fotomateriaal en informatie over bijvoorbeeld kentekens van auto's waar de benedeleden zich mee verplaatsen. Door de privacy wetgeving mag deze informatie niet worden gedeeld met private partijen. Ook kunnen retailers onderling geen informatie, over de hiervoor genoemde onderwerpen, delen. Door het verzamelen en delen van informatie, kan de pakkans worden vergroot. Door de informatie en kennis over de bendes, kunnen de benedeleden sneller herkend worden. Hierdoor zou de pakkans door kunnen worden vergroot, maar deze belemmering zorgt ervoor dat de pakkans klein blijft (rational choice theory). Ook de prioriteit van het delict is een belemmering. Winkeldiefstal heeft een relatief lage prioriteit voor de politie. Hierdoor is er vanuit de politie niet genoeg tijd en budget om dieper onderzoek te doen naar de aangehouden benedeleden

De mobiele benedeleden hebben over het algemeen geen vaste woon of verblijfplaats in Nederland. Hierdoor kunnen er geen huiszoekingen worden gedaan. Dit is vooral een belemmering voor de politie. De bendes zijn mobiel en verplaatsen zich regelmatig binnen de nationale grenzen en erbuiten. Hierdoor is het voor de politie moeilijk om onderzoeken te doen bij de verblijfplaatsen van de benedeleden. Doordat de benedeleden zich veel verplaatsen, kunnen ze moeilijk in de gaten worden gehouden. Hierdoor blijft volgens de theorieën, de pakkans klein en de kans van slagen groot voor de bendes. De samenstellingen van de bendes en de netwerken is ook een belemmering in de aanpak. Door de verschillende samenstellingen zijn de bendes moeilijk te herkennen of te signaleren als groep. Dit is een belemmering voor beveiligingscoördinatoren op lokaal niveau. Ook is dit een belemmering voor de politie. Door de verschillende samenstellingen is het voor de politie moeilijk aan te tonen dat de benedeleden lid zijn van een crimineel netwerk of een criminele organisatie. Indien er niet kan worden aangetoond dat mobiele benedeleden lid zijn van een criminele organisatie, zullen de strafmaten lager liggen ten opzichte van diegenen bij wie het wel aangetoond kan worden. Dit komt doordat de strafmaat hoger ligt delicten die worden gepleegd door leden van een criminele organisatie.

In de vestigingen van Media Markt – Saturn komt het voor dat er weinig kennis is over de benedeleden en hun modus operandi. De beveiliging is wel op de hoogte van de hiervoor genoemde informatie, maar de medewerkers op de werkvloer niet. De beveiliging heeft de hulp nodig van medewerkers die alert zijn en eventuele verdachte personen of gedragingen signaleren. Indien de medewerkers dit signaleren en doorgegeven aan de beveiliging, kan de beveiliging stappen ondernemen. Hierdoor kan de pakkans worden vergroot, de kans van slagen worden verkleind en dit kan invloed hebben op de motivatie van de benedeleden (rational choice theory & situational crime prevention).

Hoofdvraag:

Wat kan er door Media Markt - Saturn worden ondernomen om de schade, die wordt veroorzaakt door mobiel banditisme, te beperken ?

Uit het onderzoek is gebleken dat de preventieve maatregelen alleen de winkeldiefstal, door mobiele bendes, niet tegen zullen gaan. De mobiele bendes moeten worden afgeschrikt, hun kans van slagen moet worden verkleind, de pakkans moet worden vergroot, maar de vervolging is net zo belangrijk. Om deze reden is het antwoord op de hoofdvraag opgedeeld in meerdere onderdelen. Er zal onderscheid worden gemaakt tussen het lokale en het centrale niveau van de organisatie.

Centraal niveau

Winkeldiefstal door mobiele bendes moet een hogere prioriteit krijgen

Uit het onderzoek is gebleken dat winkeldiefstal een lage prioriteit heeft bij de politie. Hierdoor is de pakkans en de kans op een goede vervolging relatief klein (rational choice theory). Dit zal ook de motivatie van de mobiele bendeleden niet verminderen (rational choice theory). Het wordt vaak gezien als enkel een winkeldiefstal, terwijl het veel meer is dan dat. De schades lopen hoog op, omdat er in georganiseerd verband landelijk wordt geopereerd. Om deze reden moet de detailhandel duidelijk maken, dat het probleem veel meer is dan enkel een winkeldiefstal. Door de pakkans te vergroten en door de bendeleden langer vast te laten zitten, kunnen de bendeleden worden afgeschrikt. Uit de interviews is gebleken, dat mobiele bendes vanuit Duitsland en België naar Nederland komen. De bendes komen hiernaartoe, omdat hier de pakkans kleiner is ten opzichte van de buurlanden en omdat de strafmaat hier lager is. Om deze redenen moet de prioriteit hoger worden, zodat er meer onderzoek vanuit de politie kan worden gedaan. Hierdoor wordt de pakkans vergroot en de bendeleden zullen langer vast zitten. Een belangrijk punt is, dat er meer aandacht wordt besteed aan winkeldiefstal door mobiele bendes. Om dit te kunnen verwezenlijken is er politieke steun nodig.

Kennis vergroten en verspreiden

Om de pakkans te vergroten, is uit het onderzoek gebleken, dat het delen en verspreiden van informatie van groot belang is. De kennis over de bendeleden, hun achtergrond, de modus operandi en trends op het gebied van gewilde goederen moet worden vergroot om de pakkans van deze bendeleden te vergroten. Dit komt vooral doordat de bendes sneller herkend kunnen worden, als de retailers over genoeg kennis beschikken. Deze kunnen de informatie vanuit het centrale niveau verspreiden naar het lokale niveau. Het is dus van belang dat security managers onderling, maar ook vanuit publieke partijen informatie met elkaar delen om de kennis over mobiele bendes te vergroten. De kennis die vanuit externe partijen is verkregen, kan worden gedeeld met de beveiligingscoördinatoren van de vestigingen. Deze kunnen op hun beurt de informatie intern verspreiden en eventuele maatregelen ondernemen. Deze aanpak kan van twee kanten worden bekeken. Het is ook van belang dat de beveiligingscoördinatoren van de vestigingen de security manager op de holding informeren. Deze kan dan nuttige informatie verspreiden naar externe partijen.

Lokaal niveau

Winkeldiefstal moeilijker maken

Productbeveiliging wordt ingezet om de winkeldiefstal te vermoeilijken. De mobiele bendes zijn getraind om deze productbeveiliging onwerkzaam te maken. Dit kan door productbeveiliging verwijderen, maar ook door een van de genoemde hulpmiddelen te gebruiken. Producten worden vaak in geprepareerde tassen gestolen. De productbeveiliging kan hierop aangepast worden, zodat het de dief moeilijk wordt gemaakt om de producten in een tas te verstoppen. De kleinere producten met product beveiliging verdwijnen makkelijker in een geprepareerde tas. De grote beveiligingsboxen daarentegen moeilijk. Hier kan men een overweging maken om bepaalde dure en diefstalgevoelige producten in een grotere beveiligingsbox te plaatsen. Uit de interviews is gebleken dat de inzet van (grotere) beveiligingsboxen, de derving van het product (waar de boxen waren ingezet) deed dalen.

Samenwerking op lokaal niveau

Uit het onderzoek is gebleken dat mobiele bendes vaak voor een bepaalde tijd in een zelfde gebied opereren. Om deze reden is het belangrijk om te communiceren met andere retailers en/of hun beveiliging in het (winkel)gebied. Op deze manier kan men de krachten en kennis bundelen om de mobiele bendes tegen te gaan. Een voorbeeld hiervan zijn de collectieve winkelverboden die worden gegeven bij het winkelcentrum Rotterdam Alexander. Als iemand wordt aangehouden voor bijvoorbeeld winkeldiefstal, dan krijgt deze een lokaal winkelverbod. Mocht de dief later ergens anders in het winkelcentrum nogmaals worden aangehouden, dan krijgt deze een collectief winkelverbod voor het hele winkelcentrum. Door deze samenwerking worden dieven geweerd uit het winkelcentrum. Mochten de dieven toch het winkelcentrum betreden, dan kunnen ze worden aangehouden op grond van huisvredebreuk. Dit verhoogt de strafmaat voor de verdachten. Hiernaast kunnen alle betrokken partijen communiceren en elkaar informeren over het aantal aanhoudingen, problemen waar ze tegenaan lopen en trends op het gebied van winkeldiefstal. Ook de uitwisseling over dadergroepen en modus operandi is een belangrijk punt. Hierdoor worden alle betrokken partijen van het winkelcentrum op de hoogte gehouden van belangrijke punten om mobiele bendes te signaleren en tegen te gaan.

Betrekken van medewerkers

Het betrekken van medewerkers is volgens het grootste gedeelte van de geïnterviewden een belangrijke preventieve maatregel. Er wordt niet van de medewerkers verwacht om de bendeleden aan te houden of dergelijke stappen. Wel kunnen ze worden getraind om mobiele bendeleden, de modus operandi en hun gedrag te herkennen. Hierdoor heeft de beveiliging meer ogen op de werkvloer. Mochten de medewerkers iets verdachts zien, dan kunnen deze dit doorgeven aan de beveiliging. Deze zal verdere stappen ondernemen. De trainingen zijn ook belangrijk om medewerkers bewust te maken van het feit, dat winkeldiefstal niet de taak is van enkel de beveiliging. Iedereen in de winkel moet zich verantwoordelijk voelen voor de winkel en hun eigen afdeling. Door de medewerkers bewust te maken van dit feit, kan de pakkans worden vergroot. Dit komt vooral doordat de mobiele bendeleden tijdig kunnen worden gesignaleerd door de beveiliging en/of de medewerkers, waarna de beveiliging stappen kan ondernemen. Ook moet het de medewerkers duidelijk worden gemaakt om, indien mogelijk, direct de beveiliging benaderen. Dit is van belang, omdat de verdachte persoon dan direct in de gaten kan worden gehouden door de beveiliging. Het komt nog regelmatig voor dat medewerkers achteraf pas een melding maken. Dan is de verdachte al weg met het gestolen goed en dan kan de beveiliging diegene niet meer aanhouden. Om deze reden is het belangrijk, dat de medewerkers alert zijn en weten welke stappen zij kunnen ondernemen.

Naast het informeren en het trainen van de medewerkers op dit gebied, kunnen de medewerkers de beveiliging ook helpen door informatie te delen. Dit kan informatie zijn over verdachte personen, zoals hiervoor is beschreven, maar ook kunnen zij aangeven waar veel lege verpakkingen of verwijderde productbeveiliging worden gevonden. Hierdoor kan de beveiliging zogenaamde hot spots in kaart brengen. Hot spots zijn plekken waar veel winkeldiefstallen plaatsvinden. Indien de beveiliging van deze hot spots op de hoogte is, dan kan deze er maatregelen voor treffen.

10. Aanbevelingen

Door de hiervoor genoemde conclusies onder de loep te nemen, kunnen er aanbevelingen worden gegeven. Deze worden gegeven met behulp van de theorieën uit het theoretisch kader. De aanbevelingen zullen worden gegeven voor het centrale niveau (de holding) en het lokale niveau (de vestigingen) van Media Markt – Saturn.

Centraal niveau

De conclusie uit deelvraag 2 leidt tot de volgende aanbeveling:

Publiek private samenwerking

Vanuit de theorie over publiek private samenwerking kan op het gebied van informatie delen tussen publieke en private partijen, de volgende aanbeveling worden gegeven. Indien de publieke en private partijen hetzelfde doel willen bereiken, kunnen de partijen in een samenwerking starten. Deze samenwerking dient horizontaal te zijn en in de vorm van een partnerschaparrangement. Het doel van deze samenwerking is het verzamelen en delen van informatie. In samenwerking moeten doelen en methoden om de doelen te bereiken worden opgesteld en gedurende de hele samenwerking worden gecommuniceerd met de betrokken partijen. Deze vorm van samenwerking kan het informatie delen vergemakkelijken. Een gebruik van een landelijke database waar alle informatie in staat over de mobiele bendes en de daarbij horende onderwerpen, kan een onderdeel worden van deze samenwerking. Er zal wel moeten worden gekeken aan welke juridische eisen moet worden voldaan om, de verspreiding van informatie volgens de wet toe te kunnen passen.

De conclusie uit deelvraag 2 leidt tot de volgende aanbeveling

Het proces van het publiek private covenant bespreken

Een warenhuisketen is een pilot gestart met publieke partijen en een particulier onderzoeksbureau. Media Markt – Saturn kan van deze pilot leren. Om deze reden is een aanbeveling voor Media Markt – Saturn, om het proces te evalueren met de security manager van de keten. Deze pilot kan inzichten bieden in het proces van het onderzoek naar één specifieke mobiele bende. Deze inzichten kunnen door Media Markt – Saturn worden opgenomen en er kunnen eventuele toekomstplannen worden opgesteld om een dergelijke pilot te starten. Dit covenant is opgesteld om inzicht te krijgen in het proces van het onderzoek naar de mobiele bende. Hierdoor kan de pakkans van de daders worden vergroot, maar ook de vervolging kan hierdoor worden beïnvloed.

De conclusie uit deelvraag 3 leidt tot de volgende aanbeveling:

Informatie verzamelen

Uit de interviews is gebleken dat de prioriteit van winkeldiefstal relatief laag is. Om deze reden heeft het geen hoge prioriteit voor de politie, als een mobiel bendelid wordt aangehouden. Indien er niet aangetoond kan worden dat de aangehouden persoon lid is van een criminele organisatie, is de prioriteit vaak nog hoog genoeg om verder onderzoek te doen. Om ervoor te zorgen dat de bendeleden langer worden vast gehouden voor onderzoek, is het van belang om informatie te hebben over deze personen. Een aanbeveling is dan ook, om zoveel mogelijk informatie te verzamelen en de geleden schade bij te houden. Dit kan vervolgens gecommuniceerd worden met politie, justitie en het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Als er genoeg informatie en bewijslast is verzameld op het gebied van mobiel banditisme, kan dit gedeeld worden met de politie en justitie.

Ook kan er om politie steun worden gevraagd. Door de intern verzamelde informatie te bundelen met de informatie van andere retailers, kan er getracht worden om de prioriteit te verhogen. Het aantal aanhouding en cijfers over totaal geleden schade zijn voorbeelden van deze informatie. Ook het doen van aangifte is van groot belang. Hierdoor heeft de politie ook inzage in het probleem. Als er met deze informatie politieke steun wordt gevraagd en er wordt aangetoond dat het verder gaat dan enkel winkeldiefstal, dan kan het op de politieke agenda komen. Dit kan een punt zijn om te bespreken bij de werkgroep mobiel banditisme.

Er kan in deze werkgroep worden gekeken of een bundeling van informatie kan leiden tot een politiek agendapunt. Dit kan voorgelegd worden aan de deelnemers vanuit het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Door het delen van de informatie kan de pakkans worden vergroot en kan de kans worden vergroot om de bendeleden langer vast te houden. Dit kan een afschrikkende werking hebben op de dieven volgens de rational choice theory. Als de dieven inzien dat de pakkans wordt vergroot in Nederland en ook de kans op een veroordeling vergroot wordt, kan de criminele organisatie ervoor kiezen om Nederland niet meer als doelwit te zien.

De conclusie uit deelvraag 3 leidt tot de volgende aanbeveling:

Samenwerking met security managers van Media Markt – Saturn internationaal

Uit het onderzoek is gebleken, dat mobiele bendes van land naar land reizen. Ze komen vanuit België en Duitsland deze kant op en andersom. Om deze reden is het van belang om informatie uit te wisselen met personen die verantwoordelijk zijn voor de aanpak bij Media Markt – Saturn tegen mobiele bendes. Naast alle nationale netwerken, moeten ook internationale contacten worden gebruikt om informatie te vergaren en te verspreiden over mobiele bendes. Door de meer en betere kennis kan de pakkans worden vergroot.

De conclusie uit deelvraag 3 leidt tot de volgende aanbeveling

Meer communiceren met externe partijen

Er worden maatregelen getroffen met externe partijen, zoals de werkgroep mobiel banditisme. Deze komt één keer per half jaar bij elkaar. In de tussentijd blijven de retailers schade leiden door mobiele bendes. Om meer resultaat te boeken, dient er meer gecommuniceerd te worden met externe partijen. Dit kan in de vorm zijn van meerdere bijeenkomsten plannen met de werkgroep. Ook kan het in de werkgroep voorgelegd worden, dat er via een ander medium maandelijks wordt gecommuniceerd. Dit zou in de vorm van een nieuwsbrief kunnen. Hierdoor blijft de communicatie en informatie deling over mobiel banditisme een continu proces. Uit de interviews is gebleken dat er meer moet worden ondernomen dan enkel één keer per half jaar bij elkaar te komen. Door het delen van informatie kan de kennis worden vergroot op het gebied van de aanpak en trends. Als gevolg van deze kennis kunnen er maatregelen worden ondernomen tegen huidige trends.

Lokaal niveau

De conclusies uit deelvragen 1 en 2 leiden tot de volgende aanbeveling:

Gebruik maken van lockers

Om (geprepareerde) tassen te weren uit de winkels dient er gebruik te worden gemaakt van de lockers. Het niet toelaten van tassen in de vestiging is niet verplicht. De tassen kunnen in de lockers worden geplaatst. De vestigingsdirecteur bepaalt zelf of tassen in de vestiging zijn toegestaan. Om deze reden is het van belang dat ook de vestigingsdirecteuren op de hoogte zijn van de mobiele

bendes en hun modus operandi. Als er doormiddel van een training of een presentatie het belang van het weren van tassen kan worden overgebracht, kan dit resulteren in een verandering in hun tassenbeleid. Er kan bij een bijeenkomst worden overlegd over het belang van de lockers. Hierbij kunnen de vestigingsdirecteuren hun mening uiten en de security manager zijn mening en bevindingen. De security manager kan de argumenten van de vestigingsdirecteuren aanhoren en hierop reageren vanuit zijn optiek. Aan de hand van de mening en bevindingen van de security manager, kunnen vestigingsdirecteuren over worden gehaald. Mochten de vestigingsdirecteuren er alsnog voor kiezen om geen gebruik te maken van de lockers, dan zijn zij er zich in ieder geval van bewust van het belang van de inzet van lockers.

Door de tassen te weren uit de winkel kan de kans van slagen worden verkleind voor de winkeldieven. De mogelijkheid om (geprepareerde) tassen te gebruiken voor een winkeldiefstal, wordt de winkeldieven ontnomen. Vanuit de rational choice theory kan dit worden gezien als het verkleinen van de kans van slagen. Hierdoor kunnen de winkeldieven overwegen, om de diefstal niet te plegen. Ook het aangeven dat geprepareerde tassen niet zijn toegestaan in de winkel, kan worden toegepast. Dit kan in meerdere talen bij de ingang worden gemeld op een sticker of een ander medium.

De conclusie uit deelvraag 2 leidt tot de volgende aanbeveling:

Samenwerking op lokaal niveau met externe partijen

Volgens de rational choice theory kan een vergrote pakkans invloed hebben op winkeldieven. Als de pakkans wordt vergroot, dan kan de dief ervoor kiezen om af te zien van de diefstal. Samenwerking tussen beveiligingscoördinatoren of – verantwoordelijken van meerdere winkels in hetzelfde gebied, kan de pakkans vergroten. Door het delen van informatie over bendes of winkeldieven die opereren in een winkelgebied, kunnen de beveiligingscoördinatoren inzicht krijgen in wat er in de omgeving gebeurt. Informatie over de modus operandi, de aanwezigheid van bendes en de winkelontzeggingen kan een beeld scheppen over wat er in de omgeving van de winkels gebeurt. Als één of meerdere van de hiervoor genoemde punten bekend zijn bij de beveiligingsverantwoordelijken, dan kunnen deze maatregelen treffen in hun winkel. Ook kunnen er integraal maatregelen worden getroffen, zoals collectieve winkelverboden voor het hele winkelgebied. Door het tijdig herkennen van de bendeleden en hun werkwijzen, kunnen beveiligingsverantwoordelijken ingrijpen of observeren wat deze personen doen. Hierdoor kan de pakkans van de dieven worden vergroot. Om deze reden is samenwerking op en informatie verspreiden over dit gebied, met omliggende winkelketens op lokaal niveau, een aanbeveling.

De conclusies uit deelvraag 2 leidt tot de volgende aanbeveling:

Management betrekken bij de aanpak van mobiele bendes

Om medewerkers te laten participeren bij het tegengaan van mobiele bendes, is het van belang dat er draagvlak wordt gecreëerd voor dit onderwerp. Dit kan worden verwezenlijkt door het management erbij te betrekken. Indien het management achter de integrale aanpak om mobiele bendes, in hun vestiging, tegen te gaan staat, kan dit de participatie en de inzet van de medewerkers beïnvloeden. Ook kan volgens de situational crime prevention theory, het management erbij worden betrokken om de situatie in de winkel aan te passen. Hierbij kan men denken aan de houding van de werknemers, maar ook bijvoorbeeld de indeling van de vestiging. Naar aanleiding van het hiervoor staande, is het betrekken van het management bij de aanpak van winkeldiefstal een aanbeveling.

De conclusies uit deelvragen 2 en 3 leiden tot de volgende aanbeveling

Medewerkers betrekken bij het proces

Om de pakkans te vergroten is het van belang, dat er zo veel mogelijk oplettende personen in de winkel lopen. Door de medewerkers te betrekken bij de aanpak van mobiele bendes, kan de pakkans worden vergroot. Door medewerkers te instrueren en te trainen op het gebied van mobiel banditisme, kunnen ze ondersteuning bieden aan de beveiliging. Medewerkers hoeven de dieven niet zelf aan te houden, maar ze moeten de beveiliging informeren of inschakelen indien er verdachte personen of gedragingen worden/zijn gesignaleerd. Winkeldiefstal, al dan niet door mobiele bendes, moet dus een zaak worden gemaakt van iedereen. Vanuit de rational choice theory kan deze maatregel worden gezien als vergroten van de pakkans. Doordat er meer oplettende ogen op de werkvloer zijn, kunnen winkeldieven/bendeleden sneller worden gesignaleerd en gemeld worden aan de beveiliging. De beveiliging kan uiteindelijk de verdachte personen in de gaten houden en eventueel aanhouden.

Om er voor te zorgen dat medewerkers de bendeleden, hun modus operandi en andere verdachte gedragingen kunnen herkennen, is het van belang dat ze geïnstrueerd en geïnformeerd worden. Ook moeten de medewerkers weten welke stappen zij moeten ondernemen indien zij een verdachte situatie of persoon signaleren. Ook kunnen de medewerkers bewust worden gemaakt van het probleem. Door een verplichte training te geven aan de medewerkers over winkeldiefstal, kan de kennis worden overgebracht en kan er bewustwording gecreëerd. De trainingen zijn er al wel bij Media Markt – Saturn, maar deze zijn nog niet verplicht. Beveiligingscoördinatoren kunnen een training over winkeldiefstal aanvragen. De vestigingen die zich nog niet hebben opgegeven hiervoor, kunnen hierdoor kennis en informatie mislopen. Om deze reden zouden de trainingen verplicht kunnen worden.

Het kan voorkomen dat afdelingsleiders niet mee willen werken om de medewerkers van hun afdeling te laten participeren in een preventieve aanpak tegen winkeldiefstal. Om meer support van de medewerkers en afdelingsleiders te kunnen creëren, kan ervoor gekozen worden om criminaliteitsgerelateerde derving een onderdeel maken van de evaluatie/beoordeling van de medewerkers en/of afdelingen. Hierdoor kunnen de medewerkers en afdelingsleiders worden gestimuleerd om te participeren tegen winkeldiefstal.

Bronnenlijst

Literatuur

Baker, Brian D. & Sternfield, Robert(2010). *The professional Protection Officers*. Burlington: Butterworth Heineman.

Burnet, S. R. (2002). *Discouragement of crime through civil remedies: An application of a reformulated Routine Activities Theory Western criminology review*. North Carolina: State University

Dijk, J. van et al.(2009). *Actuele criminologie*. Den Haag: SGU uitgevers

Geason, S. & Wilson, P. R.(1988) *Crime Prevention: Theory and practice* .Australian Institute of Criminology: Canberra

Hoogstraaten, P. E. H. (2009). *Itinerant groups target stores in European Union*. Enschede: Joh

Klark, R. V. (1997). *Situational crime prevention: Successful Case Studies*. New York: Harrow and Heston

Klijn, E.H. & Twist, M. J. W. van (2007).*Publiek private samenwerking in Nederland*. Rotterdam: Uitgever onbekend

Krasnovsky, T. & Lane R.C. (1998). *Shoplifting: A review of the literature*. U.S.A.: South Eastern University

Leuwens, F. (2010). *Kleptomanie en strafrechtsbedeling*. Gent: Faculteit Rechtsgeleerdheid

Nachtergaele, E. (2007). *Winkeldiefstal: een zaak van iedereen*. Katho Departement IPSOC: Leuven

Nedersigt, A. T. A. M. (2011). *Gelegenheid alléén maakt nog geen dief*. Tilburg: Universiteit Tilburg

Schijndel, A. van & Schreijenberg(2012). *Daders over cameratoezicht Politie & Wetenschap, Apeldoorn; Regioplan Beleidsonderzoek, Amsterdam*

Stol, W., e.a. (2008). *Basisboek Integrale Veiligheid*. Bussum: Coutinho

Verhoeven, N. (2011). *Wat is onderzoek?*. Boom Lemma Uitgevers: Amsterdam

Internetbronnen

Cornish, D. B. and Clarke, R. V. (2003) 'Opportunities, precipitators and criminal decisions: A reply to Wortley's critique of situational crime prevention', in Smith, M. and Cornish, D. B. (eds) *Theory for Situational Crime Prevention*, Crime Prevention Studies, Vol. 16, Criminal Justice Press, Monsey, New York

<http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=114254> bezocht op 13-04-2013

http://socialscience.stow.ac.uk/criminology/criminology_notes/drift_theory.htm

<http://www.brandweer.nl/publish/pages/3150/veiligheidsketen.jpg>

<http://www.dedetailhandel.nl/over%20ons/over%20ons>

<http://www.dedetailhandel.nl/nieuws/2013/319/Persbericht%20%7c%20Winkeliers%20slaan%20alarm%20om%20rooftas.html>

http://wetten.overheid.nl/BWBR0011468/geldigheidsdatum_16-05-2013 bezocht op 16-05-2013

http://www.europa-nu.nl/id/vh1alz099lwi/schengen_en_visabeleid bezocht op 23-04-2013

Niet gepubliceerde bronnen

A. J. van der Meij. *Overzicht aangehouden mobiele bendeleden Media Markt - Saturn*

Convenant particulier onderzoek mobiel banditisme detailhandel. Den Bosch, 15 mei 2013

Kaijen, G. J. (2013) *Overzicht aanhoudingen mobiele bendes. Nationale Politie*

Meij, A. J. van der & Eimers, E. (2013), *Inventarisatie van beveiligingsmaatregelen*. Media Markt – Saturn Holding Nederland B.V. : Rotterdam

Bijlagen

Bijlage 1: Interview

1. In welke functie/situatie heeft u te maken gehad met mobiel banditisme? Wat was uw rol daarin?
2. Wat wordt er in uw organisatie tegen mobiel banditisme ondernomen?
3. Wat zijn de effecten van de intern genomen maatregelen?
4. Wat is volgens u het effect van productbeveiliging op de mobiele bendes?
5. Wat is volgens u het effect van surveillance van beveiliging/medewerkers op mobiele bendes?
6. Wat schrikt de dieven meer af volgens u, product beveiliging of de klanten uit de anonimiteit halen? Waarom?
7. Hoe denkt u dat de pakkans het meeste wordt vergroot?
8. Denkt u dat de aanpak van de mobiele bendes meer preventief of repressief moet worden? Waarom vindt u dat?
9. Welke afdelingen/medewerkers moeten volgens u betrokken worden bij de aanpak van mobiele bendes? Waarom?
10. Wat vindt u dat er intern gecommuniceerd dient te worden over mobiele bendes en met wie?
11. Heeft de situatie/indeling van een winkel invloed op winkeldiefstal?
12. Wat voor invloed heeft die op de potentiële daders?
13. Moeten retailers samenwerken met andere retailers om mobiele bendes tegen te gaan?
14. Zo ja op welke manier?
15. Wat moet er volgens u met externe partijen gecommuniceerd worden?
16. Wat vindt u van Publiek Private Samenwerking (PPS) om mobiel banditisme tegen te gaan?
17. Hoe zou deze PPS eruit moeten zien?
18. Waar loopt u intern tegen aan bij de aanpak van mobiel banditisme?
19. Waar loopt u tegen aan bij de aanpak van mobiel banditisme, samen met externe partijen?
20. Op welke gebieden is er ruimte om de samenwerking met externe partijen te verbeteren?
21. Wat vindt u van internationale samenwerking van security managers om mobiele bendes tegen te gaan?
22. Wat is volgens u de beste manier om mobiele bendes tegen te gaan?

Bijlage 2: Inventarisatie van beveiligingsmaatregelen Media Markt - Saturn

Categorie Hardware	Categorie Software	Beveiligingsdiensten
Camerasystemen	Beveiligingsstickers	Beveiligingsbeambten (intern/extern)
Inbraakdetectie	Beveiligingsspinen	Aansluiting meldkamer
Kluis	Beveiligingsboxen	Geldtransport
Buizenpost	Bandoleerbanden	Kosten voor alarmopvolging
Detectiepoortjes		Trainingen voor medewerkers
Rolluiken		
Ram palen		
Lockers (personeels- en klantenlockers)		
Fototoestel- en showmodel beveiliging		
Vitrines		